

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

LI заседание, вторникъ, 30 априлий 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь И. С. Бобчевъ: (Прочита списъка. Отсѣдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Димитъръ х. Баневъ, Димитъръ Връчковъ, Стоянъ Бурмовъ, Ангелъ Вачовъ, Евтимъ Георгиевъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Георги Губилѣвниковъ, Тодоръ Даскаловъ, Георги Джевизовъ, Добри Добревъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Михо Каравасилевъ, Иванъ Кацаровъ, Христо Ковачевъ, Григоръ Коцевъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Тодоръ Лунгаловъ, Минко Михайловъ, Димитъръ Мицайковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Недковъ, Дамянъ Неновъ, Иванъ Петровъ, Стефанъ Пипевъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Кръсто Попкрѣстевъ, Тошо Поповъ, Димитъръ Патжмовъ, Иванъ Русевъ, Илия Стаматовъ, Коста Стефановъ, Боянъ Ханджиевъ, Цонко Харбовъ, Добри Харизановъ, Христо Паневъ, Дечко Ченгелиевъ, Никола Ченковъ и Георги Шиваровъ)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Отсѣдствуватъ 45 народни прѣдставители. Събранието има законния съставъ за да засѣдава.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, имамъ да съобща, че сж поискани отпуски, които трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Паневъ моли, по важни домашни причини, да му се разрѣши 6 дена отпущъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Ломскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Алтимирски моли да му се разрѣши 3 дена отпущъ, отъ 24—26 т. м. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпущъ на г. Алтимирски, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Карловскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Патжмовъ моли да му се разрѣши 1 день отпущъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Пристѣпяме къмъ дневния редъ. Първа точка отъ дневния редъ е: трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

Моля г. докладчика да го докладва на трето четене.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

„§ 1. Забѣлѣжката къмъ чл. 5 се измѣнява така: Построяването на частни телефонни линии се позволява само въ мѣстности, дѣто нѣма държавно телефонно съобщение. Слѣдъ като се установи такова, държавата си запазва правото, ако намѣри за износно и цѣлесъобразно, да откупи частнитѣ телефонни линии, тамъ дѣто такива би имало, по оцѣнка направена отъ Главната дирекция, иначе, притежателитѣ сж длѣжни да вдигнатъ линиитѣ и прибератъ материялитѣ си. Изключение се допуца само за телефоннитѣ линии и съобщения между станции за произвеждане на електрическа енергия и юзини, установени въ района на държавнитѣ градски телефонни мрѣжи, съ които тѣ сж непосредствено свързани. Въ подобни случаи телефоннитѣ жици трѣбва да бждатъ прокарани по линиитѣ, по които сж прокарани токоветѣ съ високо напръжение.

„Притежателитѣ на такива линии заплащатъ абонаментната такса въ размѣра, опрѣдѣленъ за частнитѣ телефонни съобщения.

„Прѣдприятитя за държавни постройки, които по силата на постановленията на буква в отъ настоящия членъ биха си построили телефонни съобщения въ границитѣ на прѣдприятието и биха поискали, въ даденъ случай, да скопчатъ тия свои съобщения съ най-близката градска държавна телефонна мрѣжа, се подчиняватъ на всички условия, колкото се отнася до прокарането на линиитѣ и заплащането установенитѣ абонаментни такси въ прѣдѣлитѣ на сжщата мрѣжа.

„§ 2. Чл. 204 се измѣнява така: Когато вложениятъ по една спестовна книжка капиталъ, слѣдъ като се прибавятъ въ края на годинатѣ лихвитѣ,

надмине максимума отъ 2.000 л. за частни лица и 5.000 л. за дружества и пр., притежателят ѝ трѣбва да изтегли излишѣта, въ противенъ случай за връхнината надъ 2.000 и 5.000 л. не се плаща никаква лихва.

„§ 3. Чл. 274 се измѣнява така: Единичната такса на телефоннитѣ разговори съ продължителностъ три или дробъ отъ три минути време се опредѣля:

„а) за градски разговори водени между абонати и неабонати отъ публичнитѣ кабинѣ, отворени за публичката — по 20 ст. за всѣки разговоръ;

„б) за между-градски и селски разговори въ единъ и сѣщъ окръгъ по 50 ст., а за такива, размѣнявани между всичкитѣ мрѣжи въ прѣдѣлитѣ на царството, по 1 л. за всѣки разговоръ.

„Такситѣ опредѣлени въ буква б се заплащатъ както отъ абонатитѣ, така и отъ неабонатитѣ.

„З а б ѣ л ѣ ж к а. Междуградски разговори се считатъ ония, които се размѣняватъ между телефоннитѣ мрѣжи на отдѣлни населени мѣстности.

„§ 4. Забѣлѣжката къмъ чл. 296 се измѣнява така: Разредни служащи се считатъ: механицитѣ, надзорницитѣ на линиитѣ, пощальонитѣ, телефониститѣ, раздавачитѣ и селскитѣ куриери.

„§ 5. Чл. 309 буква б се измѣнява така: да бѣдатъ на възраст не по-млади отъ 18 и не по-стари отъ 25 години.

„Въ сѣщия членъ буква д се измѣня и допълня така: да притежаватъ гимназиялно образование, или да сж свършили срѣдно, професионално телеграфо-пощенско училище.

„Забѣлѣжката къмъ сѣщия членъ се измѣнява така: Кандидати за класни чиновници се приематъ и лица съ V-класно (II-класно гимназиялно) образование, които познаватъ говоримо и писмено единъ отъ езикитѣ: френски, нѣмски или английски. Тия кандидати се подлагатъ на прѣдварителенъ приемателенъ изпитъ по отношение само до почерка и познаване чуждия езикъ.

„§ 6. Кандидатитѣ техници за класни чиновници трѣбва да сж свършили нѣкое признато отъ държавата за срѣдно електро-техническо училище.

„§ 7. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици трѣбва да отговарятъ на слѣдното условие: да сж свършили пълния курсъ на държавно желѣзарско училище, или подходяще нему срѣдно електротехническо училище.

„§ 8. Къмъ чл. 310 се прибавя слѣдната нова забѣлѣжка: При липса на кандидати съ V-класно образование, за пощальонитѣ отъ III разредъ се назначаватъ и разредни служащи, които притежаватъ III-класно прогимназиялно образование, сж прослужили като служащи три години и издържатъ установения изпитъ за пощальонска длѣжностъ.

„§ 9. Чл. 314 и забѣлѣжката къмъ него се измѣняватъ и допълнятъ така: Кандидатитѣ за класни чиновници се назначаватъ първоначално за ученици-практиканти съ 720 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ една година тѣ се назначаватъ при ваканция за ученици-стипендианти съ 1.200 л. годишно възнаграждение и се повишаватъ въ чиновници отъ X класъ, при ваканция, слѣдъ като издържатъ установения за този класъ изпитъ.

„Кандидатитѣ за класни чиновници, които сж свършили срѣдно телеграфо-пощенско училище, или нѣкое признато отъ държавата срѣдно електро-техническо училище, се назначаватъ направо за кандидати-чиновници съ 1.200 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ като такива най-малко една година и издържатъ установения за X класъ изпитъ, се повишатъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ.

„Чиновници, които сж се специализирали на държавни или свои срѣдства въ висше телеграфо-пощенско училище, слѣдъ като сж добили най-малко

IX класъ въ службата си, получаватъ единъ по-горенъ класъ отъ този, въ който се числятъ, като си запазватъ старшинството прѣзъ времето, когато сж слѣдвали въ училището.

„З а б ѣ л ѣ ж к а 1. Изпращането за специализиране на държавна смѣтка става само по конкурсъ.

„З а б ѣ л ѣ ж к а 2. Всички чиновници, които било на държавни, било на свои срѣдства, сж се специализирали въ висше телеграфо-пощенско училище въ Парижъ до влизането въ сила настоящия законъ, се ползуватъ отъ правата въ прѣдшествувашата алинея.

„Чиновницитѣ, които визиратъ тази горна алинея, се поддредатъ въ отдѣлно старшинство.

„Тѣзи чиновници се назначаватъ при ваканция, и на по-горни длѣжности отъ съответствуващитѣ имъ класове съ заплатата на заеманата длѣжностъ.

„Онѣзи чиновници, които сж били пратени да се специализиратъ на държавни или свои срѣдства при нѣкоя телеграфо-пощенска администрация въ чужбина, въ продължение най-малко на една година, получаватъ единъ по-горенъ класъ отъ този, въ който се числятъ.

„§ 10. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици се назначаватъ първоначално за практикант-механици отъ VI разредъ въ работилницата при Главната дирекция. Слѣдъ една-годишна практика, тѣ се повишаватъ въ II разредъ и слѣдъ като издържатъ установения за телеграфни механици изпитъ, се повишаватъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ, съ право на повишение до V класъ включително.

„До сѣщия класъ се повишаватъ и кандидатитѣ за класни чиновници, подпадащи подъ забѣлѣжката къмъ § 5.

„§ 11. Всички разредни служащи, които притежаватъ завършено III-класно прогимназиялно образование и сж прослужили като такива пълни три години до влизането на настоящия законъ въ сила, се допускатъ на изпитъ за класни чиновници, съ право на повишение до VIII класъ включително.

„З а б ѣ л ѣ ж к а. На сѣщитѣ условия подлежатъ и ония чиновници и телеграфни механици, които не притежаватъ пълно гимназиялно образование, а сж били прпети за ученици и механици слѣдъ влизането въ сила на закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата трѣскавитъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Т. Пѣевъ. Прѣдложение ли правите, г. Пѣевъ?

Г. Т. Пѣевъ: Права прѣдложение да се прѣмахне забѣлѣжката къмъ § 11 отъ закона.
(Попада прѣдложението на г. прѣдседателя)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ.

Министъръ А. Франгя: Азъ съмъ съгласенъ съ това прѣдложение, защото, вчера като разгледахъ една статистика, видѣхъ, че всички чиновници, които се визиратъ въ забѣлѣжката, сж отъ V и VI класъ, а тази забѣлѣжка би била една аномалия на чл. 8. Моля Народното събрание да се съгласи да се махне тази забѣлѣжка; то е въ полза на закона.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Постѣпило е едно прѣдложение, подписано отъ нужното число народни прѣдставители, което се приема отъ г. министра и отъ докладчика на комисията и което гласи: „Отхвърля се забѣлѣжката на § 11 отъ законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.“

Съгласно правилника, ще дамъ на гласуване най-напрѣдъ това прѣдложение.

Кои то г. г. народни прѣдставители приематъ прочетеното прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Който г. г. народни представители приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г. тѣй, като се прочете отъ г. докладчика, съ измѣненното, направено по току-що приетото предложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Минаваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: разглеждане предложението за отказване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху кжщата, останала отъ Илия С. Йовчевъ, нахояща се въ гр. Пловдивъ. Но тѣй като г. министрътъ на финанситѣ отсъствува и въпросътъ не е разрѣшенъ, дебатитѣ не сж изчерпани, минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ: докладъ на комисията, разгледала искането на силистренския сѣдобенъ слѣдователъ да даде Събранието съгласието си за прѣслѣждане на народния прѣдставителъ г. Руфи Махмудовъ.

Моля г. докладчика на комисията да докладва рѣшението ѝ.

Докладчикъ Н. Илиевъ: Г. г. народни представители! Има едно прѣдставление отъ сѣдобния слѣдователъ при Силистренския окръженъ сѣдъ, П слѣдственъ участъкъ, № 160 отъ 19 мартъ 1912 г., съ което иска отъ Народното събрание да даде своето съгласие и разрѣшение, за да бже привлеченъ подъ углавно прѣслѣждане единъ нашъ другаръ, а именно куртбунарскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Руфи Махмудовъ. Комисията, като разгледа подробно всички книжа отъ тая слѣдствена прѣписка, отъ която се вижда, че има само едно дознание отъ околийския началникъ и нѣкои книжа други, дойде до заключение, че тази работа не е въ нищо сериозна и е отъ много малко значение, не намѣри за основателно да даде своето съгласие за привлечане подъ углавна отговорностъ нашия другаръ и затуй остави това искане на силистренския сѣдобенъ слѣдователъ безъ послѣдствие. Ще ходатайствувамъ да приеме това нейно рѣшение за правилно.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Давамъ предложението на комисията, което се състои въ това, че тя не намира за възможно Събранието да даде съгласието си, за да се възбуди прѣслѣждане срѣцу нашия другаръ г. Руфи Махмудовъ, на гласуване. Който г. г. народни представители приематъ това рѣшение на комисията, моля, да си вдигнатъ ржката. (Вдигатъ отъ всички страни) Приема се.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Слѣдующата точка отъ дневния редъ е: изслушване декларацията на г. министръ-прѣседателя. Тѣй като г. министръ-прѣседателътъ е застъ съ приемане на дипломатическитѣ прѣдставители . . . (Глъчка) Моля тишина, г-да! — . . . докато той дойде, ще минемъ на слѣдующата точка отъ дневния редъ — отговоръ на г. министра на войната на запитванията на народнитѣ прѣдставители г. г. Димитъръ Драгиевъ и Анастасъ Мустакوفъ.

Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Има да забѣлѣжа, че по единъ пунктъ отъ интерпелацията г. министрътъ се е произнесълъ; то е въпроса за ординарцитѣ, по който има и вотъ на камарата. Та, ако г. Драгиевъ ще развива интерпелацията си, моля го да говори по другитѣ точки, по които нѣма вотъ на камарата, и да бже по-късътъ, за да остане врѣме.

Но прѣди това давамъ думата на г. министра на войната, който иска да направи една декларация.

Министръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. г. народни представители! Запитването на народния прѣдставителъ г. Драгиевъ съдържа двѣ точки.

Поясни се отъ г. прѣседателя, че по втората точка почитаемото Народно събрание има вече вотирантъ дневенъ редъ, слѣдователно, трѣбва да се счита като такава, която не заслужа днесъ отново да бже разглеждана.

По първата точка, обаче, която се отнася до въпроса, на какво основание сж били взети на служба по-случай общата мобилизация неслужилитѣ и обложениитѣ съ данѣкъ, както е извѣстно на почитаемото Народно събрание, прѣзъ настоящата сесия нееднократно е било тукъ дебатирано. Заради туй, азъ намирамъ за нужно, прѣди да пристѣпимъ г. запитвачътъ да развие своето запитване, да помоля г. прѣседателя да сезира Народното събрание, да-ли не би счело за излишно да се дебатира по този въпросъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Не намирамъ за нужно да подложка на вотиране това предложение, щомъ съ вотъ на Събранието е поставена тая точка въ дневния редъ. Само ще помоля г. Драгиева, тѣй като въпросътъ е доста уясненъ нѣколко пѣти, да бже колкото се може по-кратѣкъ.

Министръ генералъ Н. Никифоровъ: Нѣмамъ нищо противъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Прѣдметътъ на моята интерпелация до г. министра на войната е вземането подъ знамената миналатѣ есенъ по врѣме на мобилизацията и тая кива български граждани, които сж били признати отъ наборнитѣ и прѣвѣрочнитѣ комисии за неджави, които сж били обложени съ воененъ данѣкъ, плащали сж го твърдѣ редовно, а нѣкои сж го и изплатили окончателно. Признавамъ, че и г. Василъ п. Николовъ направи едно запитване отъ страна на болшинството, и г. Пешевъ отъ страна на опозицията она денъ направи едно питане сѣ по този въпросъ, макаръ и въ друга редакция, подъ друга форма, но онѣзи обяснения, които досега г. министрътъ на войната е далъ, за мене поне е очевидно, че сж незадоволителни нито за общественото мнѣние въ страната, нито за камарата. Тѣ сж въ моитѣ очи въ прѣко противорѣчие съ изричнитѣ постановления на сѣществующитѣ военни закони у насъ. Това азъ ще гледамъ сега накратко прѣдъ васъ да обясня.

Въпросътъ е за носене военната тегоба. Въ какво се състои тази военна тегоба и дѣ се тя изпѣлнява? Вие знаете, че по чл. 8 отъ закона за устройството за въоръженитѣ сили, армията у насъ се подраздѣля на: дѣйствующа армия — постоянни кадри и запасъ — и народно опѣлчение. Въ дѣйствующата армия — въ постояннитѣ кадри, въ запаса — и въ народното опѣлчение се отбива военната тегоба. Всички онѣзи, които по закона прѣминаватъ тѣзи служби, тѣ сж въоръженитѣ сили на страната, тѣ сж войницитѣ. Споредъ чл. 1 отъ закона за въоръженитѣ сили: (Чете) „Въоръженитѣ сили на княжеството се съставляватъ отъ всичко мжжко население отъ българско подданство, способно за военна служба, на възраст отъ 20 до 46 години включително“. Значи, способното за военна служба население съставлява въоръженитѣ сили на княжеството и то носи военната тегоба 26 години. Това е явно и отъ чл. 8, който тѣй сѣщо говори, че военната тегоба се носи въ продължение на 26 години — отъ 20 до 46-годишна възраст. Споредъ чл. 6 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили всѣки български подданикъ е длъженъ да носи военната тегоба. Това е правило, изключение нѣма. Но прѣдъ видъ на туй, че нѣкои български граждани

могат да бъдат съ такива физически недостатъци, които имъ отнемат възможността да боравятъ съ оръжие въ ръка, законодателят е подраздѣлил въ чл. 6 отъ закона носенето на военнитѣ тегоби на двѣ категории: носене въ натура и носене чрезъ данъчно плащане: (Чете) „Всѣки български подданикъ е длъженъ да носи тегобитѣ на военната служба. Носенето тегобитѣ на военната служба, за способнитѣ за тая служба лица, е лично. Никакви замѣнявания и откупувания за такива лица не се допуска. За неспособнитѣ за военна служба младежи, личната военна тегоба се замѣнява съ воененъ данѣкъ, който се опрѣдѣля отъ наборнитѣ комисии“ и пр. Явно е, прочее, че носенето на военната тегоба, което е общо правило въ тая страна, се раздѣля на двѣ категории: носене лично, въ натура, като прѣминешъ прѣзъ постояннитѣ кадри — дѣйствующата армия и запаса, и прѣзъ отпѣлението — и носене военната тегоба вече чрезъ данъчно плащане. Кои подпадатъ подъ категорията на тѣзи, които плащатъ данѣкъ? Въ закона за новобранцитѣ, това е ясно казано. Понеже всѣки български гражданинъ трѣбва да носи военната тегоба лично, или чрезъ данъчно изплащане, то по закона за новобранцитѣ всѣки, който навърши 20-годишна възраст, трѣбва да се яви прѣдъ наборната комисия; здравъ или неджгавъ, трѣбва да се яви — изключение нѣма. Какво става, обаче, слѣдъ туй явяване? Ние виждаме да става слѣдното нѣщо: или вземане въ редоветѣ на войската, или служене съ облекчение, или пъкъ освобождение. Това постига тѣзи хора, които сж се явили като новобранци. За войници се взематъ по закона всички онѣзи лица, които сж годни, които сж физически здрави, които отговарятъ на условията, прѣдвидени въ специалното за това разписание. Онѣзи новобранци, обаче, които макаръ и да сж признати за годни, но по нѣкакви сѣмейни причини могатъ да бъдатъ невземени въ войската, ползватъ се съ облекчение. Тѣ се ползватъ съ облекчение тогава, когато сж синове на прѣстарѣли родители или иматъ малолѣтни братчета и сестри, които нѣма кой да гледа, или сж млади и не сж довършили образованието си. Това сж онѣзи, които сж признати за годни за носене военната служба, но се ползватъ съ облекчение. Едни отъ тѣхъ се ползватъ съ облекчение, като служатъ една година, други шестъ мѣсеца, а прѣди години не служеха даже и шестъ мѣсеца. Третата категория новобранци сж всички онѣзи, които сж били признати отъ наборнитѣ комисии за негодни, поради нѣкои физически недостатъци; тѣ се освобождаватъ отъ военна служба за винаги. Тѣ прѣставатъ вече да бъдатъ новобранци, не прѣминаватъ прѣзъ онѣзи служби, прѣзъ които има да минатъ всички онѣзи лица, които съставляватъ въоръженитѣ сили на страната. Това е явно отъ чл. 34 отъ закона за носене военнитѣ тегоби, който казва: (Чете) „Неспособнитѣ за военна служба, или прѣминалитѣ 30-годишна възраст се освобождаватъ отъ военна служба и се облагатъ съ воененъ данѣкъ“. Това е първото освобождение, което се прави още при вземане на новобранцитѣ. Сега отъ тѣзи, които сж постѣпили, като новобранци въ постояннитѣ кадри на дѣйствующата армия, и по-нататѣкъ слѣдватъ стѣпалата на военната служба, нѣкои пакъ могатъ да бъдатъ освобождени. Кои именно и кога могатъ да бъдатъ освобождени? Споредъ чл. 75 отъ закона за носене военнитѣ тегоби, онѣзи новобранци, които, когато ще постѣпятъ въ частитѣ си, бъдатъ намѣрени отъ новитѣ провѣрочни комисии, че сж станали негодни или неправилно сж били признати за годни отъ наборнитѣ комисии, могатъ да бъдатъ освобождени. И дѣйствително, чл. 75 казва, че когато годнитѣ новобранци постѣпятъ вече въ частитѣ, ако и тогава военната комисия намѣри нѣкои отъ тѣхъ, че сж

неправилно признати за годни, се освобождаватъ за винаги. Значи и тогава послѣдва едно освобождение — то е второто освобождение. Послѣ, по чл. 87 отъ закона за носене военнитѣ тегоби, освобождаватъ се още, прѣзъ течението на службата, онѣзи новобранци, които служатъ и не сж изслужили още службата си въ постояннитѣ кадри на дѣйствующата армия, ако нѣкоя военно-медицинска комисия намѣри, че сж станали негодни. Послѣ, друго освобождение може да стане по силата на чл. 126 отъ сѣщия законъ, въ врѣме на провѣрката на запаса, когато годнитѣ новобранци сж си изслужили вече военната служба; ако прѣзъ врѣме на провѣрката на запаса се намѣри, че сж станали негодни, законътъ пакъ прѣдвижда освобождението имъ по-нататѣкъ отъ военна служба. Послѣ, по чл. 149, въ врѣме на мобилизация, пакъ може да стане освобождение за винаги отъ военна служба. И тогава, ако медицинска комисия намѣри, че нѣкои запасни войници, споредъ разписанието за болеститѣ, сж станали негодни за войници, по силата на този членъ, втората му алинея, тѣ се уволняватъ за винаги отъ военна служба. Тия сж вземанията, облекченията и освобожденията, които сполетяватъ българскитѣ граждани.

Въ врѣме на мобилизация, какво трѣбва да става? Споредъ чл. 108 отъ закона за носене военнитѣ тегоби, на мобилизация подлежатъ само онѣзи лица, които съставляватъ въоръженитѣ сили на страната, които сж изслужили военната си повинностъ и които сж уволнени въ запаса на армията. Значи, когато ще има мобилизация на армията, всѣкогащъ ще се разбира, че тази мобилизация на първо мѣсто ще засегне запаснитѣ войници — тѣзи войници, които сж изслужили въ постояннитѣ кадри на дѣйствующата армия и сж минали въ запаса или пъкъ въ народното отпѣчение. Значи, мобилизация става само на изслужилитѣ, на годнитѣ да носятъ оръжие. Това е явно и отъ чл. 112, дѣто се казва, че въ всѣко полково военно окръжие се водятъ: книга за запаснитѣ офицери отъ всичкитѣ категории, служебнитѣ списѣци на запаснитѣ офицери, книга за запаснитѣ войници, служебна книга за запаснитѣ войници и дневници за всѣка категория запасни войници. Значи, всѣко полково военно окръжие е длъжно да държи смѣтка за запаснитѣ войници, които по-послѣ, разбира се, минаватъ и въ народното отпѣчение. Законътъ не прѣдвижда, щото въ всѣко полково окръжие да държатъ нѣкаква смѣтка за всички онѣзи лица, които по неджгавостъ не сж вземени да служатъ въ редоветѣ на армията; нѣщо повече, той прѣдвижда да се извадятъ изъ списѣцитѣ на въоръженитѣ сили такива запасни, които сж станали негодни. По чл. 146 отъ закона...

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Моля да бъдатъ по-кратѣкъ. Вие почвате да коментирате цѣлия законъ.

Д. Драгиевъ: ... за носене военнитѣ тегоби, кметоветѣ и тѣхнитѣ помощници сж длъжни да напомнятъ на запаснитѣ, че тѣ трѣбва, слѣдъ изтичането на 24 часа, да се явятъ тамъ, дѣто сж повикани.

Отъ всичко това, г. г. народни прѣдставители, става явно, че въ врѣме на мобилизация се мобилизиратъ въоръженитѣ сили на армията. Въ военно врѣме пакъ се мобилизиратъ въоръженитѣ сили на армията, но мобилизиратъ се запаснитѣ войници, мобилизира се и народното отпѣчение. На какво основание, тогава, питамъ азъ, се взематъ подъ знамената онѣзи лица, които сж признати отъ наборнитѣ комисии и отъ върховнитѣ провѣрочни комисии за неспособни да носятъ лично, въ натура, военната тегоба и сж плащали, а нѣкои отъ тѣхъ, може-би, продължаватъ да плащатъ воененъ данѣкъ?

Има ли нѣкакво законно основание за тѣхното вземане? Г. военниятъ министъръ, на два пѣти — прѣди, когато отговаряше на едно питане — каза, че, въ военно врѣме, облекчението не се допускатъ. Значи, той се ссилава на чл. 19 отъ закона за въоръженитѣ сили, втората алинея на който, наистина, гласи: (Чете) „Облекчение по носене тежобитѣ на военната служба въ военно врѣме не се дава“.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Съвсѣмъ не стѣмъ се основавалъ на чл. 19.

Д. Драгиевъ: Азъ мисля, че г. министърътъ се е основавалъ на чл. 19.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Той говори за съвсѣмъ друго.

Д. Драгиевъ: Ако той не се е основавалъ на този членъ, азъ не знамъ на какво се е основавалъ. И, въобще, ако се е основавалъ на нѣкой членъ отъ закона, той ще бѣде така добъръ да го посочи. Азъ искамъ да знамъ на кой членъ отъ закона за въоръженитѣ сили и на кой членъ отъ закона за носене военнитѣ тежоби се е основалъ г. военниятъ министъръ, когато е призовавалъ подъ знамената подобни неджгави и несслужили хора. Защото единственото оправдание, което би могло да потърси Военното министерство за сволта постѣпка, е втората алинея на този чл. 19. Г. министърътъ право забѣлѣзва, че тя не се отнася за тѣзи случаи. И наистина, тя не се отнася до тѣзи случаи. Тази втора алинея, която казва, че облекчение по военнитѣ тежоби въ военно врѣме не се допуска, се отнася за онѣзи облекчения — по сѣмейни причини, по слѣдване въ училища и пр. — които допускатъ наборнитѣ комисии. Значи, споредъ този чл. 19, за тия два послѣдни набора, които се вземаха сега, понеже сме въ военно врѣме, облекчение за тѣхъ не може да се допусне. И ето защо, виждаме, че всички студенти, а така сжщо и всички ученици отъ срѣднитѣ училища, които сж имали облекчение, за да могатъ да свършатъ училището си, бидоха призовани подъ знамената. Всички новобранци, които въ мирно врѣме пѣха да добиятъ облекчение, понеже иматъ стари родители, или маловъзрастни братчета или сестричета, прѣзъ това врѣме не се ползватъ отъ облекчение. Тази алинея, пакъ казвамъ, се касае за тия именно случаи на облекчение, но тя не засѣга онѣзи освобождавания, за които азъ говорихъ. Законътъ казва, че въ военно врѣме облекчение не се допуска, но сжщиятъ този законъ казва, че въ военно врѣме освобождаване се допуска. И наистина, чл. 22 отъ закона за въоръженитѣ сили въ втората и третата си алинеи, като изброяватъ, че въ военно врѣме се освобождаватъ отъ явяване въ частитѣ си народнитѣ прѣдставители, министритѣ, прокуроритѣ и прѣсидателитѣ на сѣдилищата, телеграфо-пощенскитѣ и желѣзнопѣтнитѣ чиновници и пр. и пр., въ първата си алинея казва: (Чете) „Въ военно врѣме се правятъ слѣдующитѣ освобождавания отъ военна служба: а) сѣ вършено се освобождаватъ отъ служба — значи не отиватъ никакъ подъ знамената — свещенослужителитѣ — макаръ да сж запасни войници — и всички запасни отъ всички категории на въоръженитѣ сили, които, прѣзъ врѣмето на стоеенето си въ запасъ, сж станали неспособни за каквато и да е военна служба“. Да, ясно е, че по чл. 22, буква а, макаръ и въ врѣмето да бѣде военно, онѣзи запасни войници, отъ разнитѣ категории орѣжия, които, слѣдъ изкарване на военната си служба, сж станали негодни да носятъ тази служба въ военно врѣме, се освобождаватъ отъ явяване подъ знамената. Защо? Защото тѣхнитѣ физически не-

достатѣци, които сж били констатираны отъ тази или онази комисия, ги правятъ негодни и безполезни, да се явятъ подъ знамената, макаръ даже да сж изслужили военната си служба, когато сж били здрави.

Е, г. г. народни прѣдставители! Когато е съвсѣмъ ясно и отъ буквата, и отъ духа на закона, че законодателятъ изрично освобождава отъ носене на военната служба онѣзи български граждани, които сж станали неджгави, споредъ известна прѣпѣнка — по известното разписание за болеститѣ, по което се освобождаватъ хората отъ военната служба — когато законодателятъ, казвамъ, освобождава отъ явяване подъ знамената въ военно врѣме онѣзи неджгави лица, които сж запасни войници и които сж изслужили военната си служба, кой разумъ може да допусне, че сжщиятъ законодатель иска, щото да бждатъ призовани подъ знамената така сжщо неджгави хора, които пѣкъ никога не сж стояли, нито день въ казармата, които пушка не сж барали, които не сж били никакви войници? Има ли нѣкакъвъ разумъ въ това? Щомъ като този, който е служилъ като войникъ въ казармата и слѣдъ като мине въ запаса стане неджгавъ и тогава го не пещѣ въ редовитѣ на армията, подъ знамената, не само въ мирно, но и въ военно врѣме, кой разумъ, коя логика диктува да теглишъ сжщо такива негодни хора, само че се различаватъ отъ тѣзи негодни запасни по туй, че иматъ още едно благоприятно за себе си условие, да не бждатъ повикани подъ знамената, а то е, че никой пѣтъ не сж хващали пушка, никой пѣтъ не сж били войници? Ето изричния смисълъ, ето буквата и духа на закона.

Азъ питамъ г. военния министъръ: вземахте ли запаснитѣ войници, които въ послѣдствие сж били признати за неджгави, въ това военно врѣме подъ знамената? Не ги вземахте, защото ви забранява чл. 22 отъ закона за въоръженитѣ сили. Защо тогава вземахте онѣзи неджгави хора, които никога не сж били нито запасни войници, нито нѣкакви войници? И ако сте ги вземали, искамъ да ми кажете на основание на кой законъ сте сторили това? Защото, азъ прѣлистихъ закона за въоръженитѣ сили и този за носене на военната тежоба отъ игла до конецъ, дѣто е речено, и не можахъ да намеря нито една запетая, съ която да се оправдае това дѣяние на Военното министерство. И, отъ токущо цитирания чл. 22 буква а на закона за въоръженитѣ сили, това е очевидно за всѣкого. Слѣдователно, вземането подъ знамената, при мобилизацията есе-несъ, на онѣзи неджгави български граждани, които сж били признати отъ комисии за неспособни да носятъ военнитѣ тежоби и един отъ тѣхъ изплатили военния си данѣкъ, а други продължаватъ да го изплащатъ, е беззаконие, е произволъ!

Но ще ми каже нѣкой: добръ, но сж вземени подъ знамената такива хора доста хиляди души и не врѣди, че сме ги вземали: въ това трудно врѣме трѣбва да се гледатъ отечественитѣ интереси. Признавамъ, че въ всѣко друго врѣме, както и въ всѣко трудно врѣме, трѣбва да се гледатъ на първо мѣсто отечественитѣ интереси. Но нсма отечественитѣ интереси могатъ и трѣбва да се гледатъ чрѣзъ по-газване на сжществующитѣ закони въ страната? Нема не е така сжщо много голѣмъ отечественъ интересъ да бранишъ тия отечествени интереси като вземашъ мѣроприятна съобразно съ законитѣ? Когато ще спасявате отечеството или когото и да било, които и да сте вие не можете да си присвоите права въ тази страна мимо изричнитѣ постановления на законитѣ. Ако отечественитѣ интереси изискваха, щото да се взематъ такива хора подъ знамената, вземете ги, но не дѣйте газъ закона, създайте законъ. И можехте да сторите това — пека Мнистерскитѣ съвѣтъ възъ основа на чл. 47 отъ кон-

ституцията, когато камарата не засядаше, да е узаконил едно положение, да каже, че отечествените интереси днеска искат и хром и сакати да отидат под знамената. Ако ли Министерският съвет е пропуснал да стори това, камарата трябва да го направи. Че защо сме ние тук? Защо ние ни повикват, когато този или онзи министър ще може да взема мероприятия според българските граждани не въз основа на съществуващите закони на страната, ами въз основа на своето благоусмотрение, според изискванията, които налагали тия или ония отечествени интереси?

Г. г. народни представители! Вземането на подобни хора под знамената не само че е незаконно, но то е явно несправедливо. Несправедливо е затуй, защото само една част от тази категория български граждани са взети под знамената, а по-голямата част от тях — едни са у дома си на своята работа, някои гледат своето земледелие, други гледат своята търговия, други своите предприятия, изобщо, повтарям, голяма част, по-голямата част от тия хора не са под знамената, а по-малката част са под знамената. Защо, питам аз, ако някакви отечествени интереси са изисквали да се стъпи даже и върху законите и да се вземат под знамената и тази категория хора, не са взети всичките? Ще ми се каже, че не ги е имало въ списъците ли? Ами че едно тупване на барабанчето въ този и онзи град веднага ги ги призове под знамената. Мен ми е добър известно, че тук, въ София, барабанчето ги е призовало и се е явила цяла армия от такива неджави хора и после са им казали да си отидат по домовете. Днес имаме разговор с един човек от Кюстендилско, и той ми каза, че по тях такива хора не са взети. Имам разговор и с другото, който ми каза: „Знаете ли какво по-удивително има въ тази работа? Под знамената са взети повечето по-старите хора, по-неджавите, а от 1908 г. насам, казва, колкото такива неджави хора имаме пръв наборът от 7—8 години насам, които са били обложени с данък, въ никоя дивизия не са повикали под знамената.“ Значи, неразборията е явна: тук не викат неджавите хора, там викат по-старите от тях, а по-младите хич не искат да ги знаеш, въ един окръг ги викат, въ друг не, викат по-малкото, по-много не искат. Г. г. народни представители! Моля ви се, какво ще кажат тия български граждани, когато виждат, че хора от един и същ набор, един са случили въ една дивизионна област, друг са случва въ друга, освободени по законите на тази страна от военна служба, плащали военен данък, един са сега въ редовете на армията, прави хамалът или е паднал на бойното поле — защото има и такива случаи, не са само въ нестроева служба — а други си гледа заетието и за него война няма или пък нещо повече: назначен е въ някоя реквизиционна комисия и въ това късаво време получава твърди тлъста заплата. . .

Д. Ганчев: Можете ли да посочите някой такъв случай?

Д. Драгиев: . . . или си е на службата? Аз четох една телеграма въ в „Народ“ завчера, дѣто казваха, че, кждѣ Враца ли или другадѣ, запасни войници са били назначени въ реквизиционни комисии, а неджави хора са умрѣли съ пушка въ ръка при Одрин, може-би при Булаир, може-би и другадѣ. Дѣ е справедливостта тук, питам аз? И какво ще си помислятъ тѣзи български граждани, когато видатъ такива несправедливости, такива закононарушения, такива произволи, като-че-ли малко са другитѣ у насъ? На онѣзи, както и на г. военния

министъръ, които казватъ, че въ това горещо време ставали грѣшки и нищо отъ това, че са взети и такива хора, на тѣхъ азъ имамъ право да задамъ този въпросъ. Когато времето е било, споредъ васъ, дотолкозъ горещо, щото да призвете и някои неджави хора и да ги пратите не само на нестроева служба, но и въ строева, питамъ, разумно ли е, справедливо ли е, законно ли е и основателно ли е да държите въе други хиляди български граждани, запасни войници, съ здрави мишци, въ офицерските домове, въ ролята на някакви си вѣстови, въ тия трудни и горещи времена тѣ да вършатъ — какво мислите? — да гледатъ дѣцата на офицерските семейства да не се залутатъ изъ някоя улица, да прибератъ хлѣба отъ фурната, да занесатъ тази или онази бочка до тукъ или тамъ, или да отидатъ да купятъ нещо отъ пазара? Защо въе държите при офицерските домове хиляди български запасни войници, когато отъ друга страна и неджавитѣ пращате съ оржие въ ръка?

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Г. Драгиев! Прѣдизвѣстихъ Ви, че този въпросъ въ Ваше отсъствие се разисква и има вотиранъ дневенъ родъ по него.

Д. Драгиев: Многоходомъ, г. прѣдседателю. (Смѣхъ) Даже и да наречете това отъ моя страна единъ произволъ, . . .

Г. Торомановъ: Демагогия.

Д. Драгиев: . . . той въ никой случай не може да се мѣри съ произвола, за който ми е думата сега. (Смѣхъ)

Г. г. народни представители! Вземането на подобни неджави хора въ редовете на армията днесъ е не само незаконно и несправедливо, но то се явява убийствено за мнозина отъ тѣзи хора. Чухъ онзи денъ г. военниятъ министъръ да ми казва, че тѣзи хора били въ нестроева работа. Азъ зная — и ако някой оспори, ще посоча имена — такива хора, които са паднали съ пушка въ ръка на бойното поле. Когато досега държавата не е повикала тѣзи хора, нито единъ денъ прѣвъ живота имъ, да ги научи какъ да държатъ пушка и сега, въпрѣки тѣхната неджавостъ, ги изкарва срѣщу куршумитѣ, не смѣтате ли въе, че онѣзи, които правятъ това, трябва да усѣтятъ една отговорност прѣвъ съвѣстѣта си, задѣто изкарватъ едни хора необучени никакъ и ги излагатъ на по-сигурна смъртъ, отколкото ако бѣха обучени да боравятъ съ оржие? Отъ друга страна, и тѣзи, които са въ нестроевата служба, и тѣхниятъ халъ не е отъ особено добритѣ. Азъ знамъ хора съ болни гърди, туберкулозни, тукъ или тамъ, да вършатъ тежка тѣлесна работа, да носятъ по 80—90 кгр. на своитѣ слаби плеци, да се доубиватъ. Азъ зная хора съ болни гърди, които са поставени срѣдъ такива условия, които ги доубиватъ. Видѣхъ едно лице въ Стара-Загора, което страда отъ апopleksia — и то вземено. Повторение на удара е имало — пакъ не го пуцатъ. Не го пуцатъ даже да дойде да се цѣри. Заинтересувахъ се да видя каква е тази работа, отидохъ при офицера тамъ и го попитахъ: „Защо държите такива неджави хора, какъвъ интересъ има държавата да ги доубива, това ли е нейното назначение?“ — „Ако бѣше, каза ми офицерътъ, войникъ, щѣхме да го освободимъ досега десетъ пѣти, но той не е войникъ.“ — „Ами какво е?“ — „Не е, казва, запасенъ войникъ, тѣ са тѣй вземени.“ (Смѣхъ) „Ако е войникъ, казва, при тази неджавостъ, щѣхме да го освободимъ, но той не е войникъ, затова не го освобождаваме“, и ще го доубиятъ безъ по-нататѣкъ да искатъ да знаятъ, доколко това е право и човѣшко. Питамъ азъ: какво ще направите въе съ тѣзи хора,

когато утрѣ ще се върнатъ и, съ своето увеличено разстройство, съ своята увеличена неджгавостъ, ни кажатъ: „Сега насъ въ коя категория ще ни турите? Ние по-рано знаехме, че сме освободени завинаги отъ военната служба; ние си плащаме данъка“ — нѣкои сж го изплатили прѣди 5—6 години, а други прѣди повече години. Констатирано е чрѣзъ медицински прѣгледъ единъжъ, дваждъ, триждъ, че тѣзи хора иматъ недостатѣкъ, нѣкои въ коремната областъ, други въ гърдитѣ, трети не знаятъ какъ си. Сега вие ги подложихте при условия, при които много отъ тѣхъ се доосакатиха; болнитѣ гърди станаха по-болни, болеститѣ въ коремната областъ станаха по-големѣ. Какъ вие сега ще различите, колко сж болни по-напрѣдъ и колко сж болни сега, и какво ще правите утрѣ, когато тѣзи хора дойдатъ и кажатъ: „Ние се доосакатихме; ние по-напрѣдъ въпрѣки нашата неджгавостъ можехме колко-годи да се грижимъ за нашитѣ сѣмейства, но сега виждате, ние се доосакатихме, дайте и намъ пенсия“? — „А-а-а! Една комисиѣ е констатирила, че този неджгъ, отъ който сега се оплаквате, сте го имали по-напрѣдъ. Махнете се!“ Тѣй ли ще стане? И ако не стане тѣй, нѣма ли да се отворятъ вратитѣ на всички тѣзи претенции, съ които хората ще излѣзатъ и ще кажатъ: „На Ивана или на Драгана, който ходи въ редоветѣ на армията, вие му дадохте такава и такава пенсия, дайте и на насъ“? Всички ще ви кажатъ така. Вие имате ли едно мѣрило, една смѣтка, мѣрили ли сте съ нѣкой градусъ тѣхната неджгавостъ за да кажете: „По-напрѣдъ бѣхте болни съ толкова градуса, а сега съ толкова, или пъкъ сега сте повече здрави“? Ето съ каква голѣма отговорностъ се натоварва държавата, като е повикала подъ знамената неджгави хора. И азъ съмъ убѣденъ, г. г. народни прѣдставители, че такива лица, слѣдъ като се завърнатъ, слѣдъ като сж видѣли, че държавата нехае за тѣхното положение, и въпрѣки тѣхната неджгавостъ, въпрѣки изричното постановление на законитѣ, не е искала да знае за тѣхъ, ами въ името на отечественитѣ интереси, разбирали произволно, ги е пратила срѣдъ тия или ония условия, дѣто тѣ сж били принудени още повече да уврѣдятъ своето здраве и сж станали още по-негодни за прѣхраната на своитѣ сѣмейства, убѣденъ съмъ, казвамъ, че не ще погледнатъ съ леко сърце на тая постѣпка, а ще поискатъ едно възмездие. Нѣкои отъ тѣхъ ще кажатъ: „Повърнете ни военния данѣкъ, който сме ви платили: ние 6—7 мѣсеца служихме въ редоветѣ на армията, бѣхме вземени като войници“. Други ще кажатъ: „Когато пратихте насъ подъ знамената, нашитѣ другари бѣха въ тая или оная реквизиционна комисиѣ, тѣхниятъ трудъ се считаше реквизиранъ, богато платенъ, ние искаме и нашиятъ трудъ да се счита реквизиранъ“. И мнозина отъ тѣхъ ще поискатъ да имъ платите труда. Всичко това показва, че тази бъркотия е на пътъ неминуемо да създаде пѣла друга редица бъркотии и нежелателности.

Но не е само тая материална страна на въпроса, г. г. народни прѣдставители; има и друга една страна, именно, моралната страна. Моля ви се, какво ще кажатъ и какво трѣбва да кажатъ българскитѣ граждани, безъ разлика на партия, безъ разлика на такива или онакива политически убѣждения, когато видятъ, че въ една и сжща държава, при едни и сжщи закони, спрѣмо едни и сжщи хора, спрѣмо хора отъ една и сжща околия, отъ едно и сжщо село, отъ единъ и сжщи градъ, отъ единъ и сжщи наборъ, за едни се взема една мѣрка, за други — друга? И едни сж неджгави, плащатъ воененъ данѣкъ, и другитѣ сжщо. Едни сж при Булаирѣ, при Одринѣ, и правятъ хамалиѣтъ, а другитѣ си гледатъ търговията, земледѣлието, занимаватъ се съ прѣдприемачество или друга нѣкоя работа, или пъкъ сж въ нѣкоя реквизиционна комисиѣ, реквизиранъ имъ е трудътъ

и плащатъ имъ двойно и тройно. Какво ще кажатъ, казвамъ, българскитѣ граждани — ние правова държава ли сме? Не е ли това твърдѣ пакостно за самитѣ държавни интереси?

Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че не-законността, произволността, несправедливостта на тази постѣпка на Военното министерство е пакостна, независимо отъ туй, въ чие врѣме е тя станала, на чие управление се дължи. Азъ не искамъ да кажа, че сега г. военниятъ министъръ е издалъ едно разпореждане да впише тѣзи неджгави хора въ списѣцитѣ; може-би той хаберъ нѣма отъ тази работа; монѣ обвинения не засѣгатъ него лично. Азъ твърдя, че това е една работа на Военното министерство. А той ще ни каже въ кое врѣме е сторена тази грѣшка: . . .

В. Кознички: Въ сегашно врѣме.

Д. Драгиевъ: . . . въ сегашно врѣме ли, или въ първо врѣме. Но въ което врѣме и да е сторено, напрѣдъ или сега, тя не може да се търпи така, тя трѣбва да бѣде изправена, макаръ и въ края на войната. На тѣзи хора трѣбва да се даде едно удовлетворение. Три пѣти вече се повдига този въпросъ въ Народното събрание. Този почитаемъ господинъ (Сочи г. Тороманова) казва, че това било демагогия.

Г. Торомановъ: Такава е.

Д. Драгиевъ: Почитаеми г-не! Азъ желая да дойде тукъ, на трибуната, и да ни покажете демагогичността на нашитѣ мисли.

Г. Торомановъ: По този въпросъ се говори и се взема рѣшение, г. Драгиевъ, и вие трѣбваше да го знаете.

Д. Драгиевъ: Рѣшение не се е вземало.

Г. Торомановъ: Има рѣшение.

Д. Драгиевъ: Рѣшение нѣма.

Г. г. народни прѣдставители! Въ чието врѣме и да е ставала грѣшката, тя трѣбва да бѣде изправена сега поне, въ края на войната. Ако се забави още демобилизацията на запаснитѣ войници и на частъ отъ опѣлченито, поне демобилизирайте тѣзи неджгави сили, толкова повече, че тѣ сж крайно необходими за своитѣ сѣмейства, за своята работа, дѣто, ако не могатъ да вършатъ такава или онакава работа, поради своята неджгавостъ, могатъ да надзиратъ, могатъ да напѣтватъ, могатъ да бждатъ полезни. Азъ не мога да разбера защо досега тѣзи хора не сж били пуснати; но поне сега трѣбва да бждатъ пуснати. Нѣма никакво прѣпятствие, нѣма никаква невъзможностъ за това. Ако можеха да бждатъ пуснати известни призови отъ опѣлченито, могатъ да бждатъ пуснати и тѣзи хора.

Като отпирямъ това запитване къмъ г. военния министъръ, слѣдъ освѣтлението, което се помъчихъ да дамъ, и слѣдъ дебатитѣ, които има да станатъ отъ страна на народното прѣдставителство отъ болшинство и оппозиция, азъ ще прѣдложа единъ дневенъ редъ за туряне край на този въпросъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Този въпросъ, съ който ни занима запитвачътъ, народниятъ прѣдставител г. Драгиевъ, е извънредно сериозенъ и твърдѣ важенъ. Но при всичко това, той далекъ не е толкова комплициранъ, за да заслужава едно много широко

обсуждане. Напротив, той е доста ясен и може само с няколко думи да се обясни, за да може за всеки едно действие да се представи въ пълнота.

Чл. 6 от закона за въоръжените сили е, който в случая главно има думата. Според този член, всеки български поданик е длъжен да носи тежестта на военната служба. Посенето тежестта на тази служба за способните за тази служба лица е лична, а за неспособните е казано, че се замънява с военен данък. Обаче една известна мърлика, за да се отдели едната категория от другата, въ самия закон няма определена. Тая мърлика се изразява въ издаваните по административен ред, от страна на Министерството на войната, разписания за болестите. Наборните комисии въ разни времена разни разписания сж имали, за да си служат да определят кои лица от подлежащите на военна тежест могат да бъдат причислени въ едната категория, кои въ другата. Тая мърлика е бивала, според времената, кога по-строга, кога по-слаба — зависело е от това, каква е била организацията на армията ни. Когато мирновременната организация е могла да бъде попълнена с един по-малък процент от хора, достигнали призивната възраст, тогава мърликата е била сравнително много по-широка. Когато пък сж се изисквали повече, тогава мърликата за способността е бивала по-строга. Въ всеки случай, освободеният по неспособност от мирновременна служба, по естеството на работата, заслужава да бъдат деляни на свършено неспособни и на такива, които въ случай на нужда, въ военно време, биха могли да носят известна служба. Службата въ войската не сж всекога само такива, щото един човек непременно да има пълна физическа способност, за да може действително да принесе своите услуги въ редовете на войската. Има разни нестроени, тиллови служби, въ които хора с известни физически недостатъци сж пак могат да бъдат полезни. Като се е имало прѣдъ видъ туй тълкуване на закона, от самото негово издаване въ 1903 г., Министерството на войната е разбирало, че неспособните, до известна степен само, се освобождават само от мирновременна служба, а никак не и от носене службата, когато би се появила някаква върховна отечествена нужда, напр., въ военно време. Заради това още от 1903 г. от страна на Министерството на войната е било направено известно разпореждане, щото от тези, които въ разни времена дотогава и по-послѣ бъдат освободени от мирновременното изпълнение на военната тежест, да се пробират лицата, които могат да бъдат годни за тиллови служби и да се записват въ списъците на запаса на армията, та въ случай на обща мобилизация или въ случай на война да може да се разчита на тях. Така прѣз всички години се е тълкувал законът, така се е той и прилагал, така сж били правени смѣтките на Министерството на войната, респективно на щаба на армията, на основание на такова разбиране сж се съставили планове на войската за нейното концентриране, за военните операции и т. н.

Прѣз миналата есен ние се изправихме, както е известно на всички г. г. народни представители и на прѣлия български народ, прѣдъ един велики за отечеството, за народа ни задачи. И по-рано всекога се е мислѣло, че такива велики задачи ние ще имаме, слѣдователно, по единъ естествен закон се е налагало да се напрегнат всички сили на държавата, на народа, както и действително стана. Известно е на г. г. народните представители, че въ тази война и до денъ днешенъ продължават да вземат участие, да работят за дѣлото на войната не само онези, които сме записали въ наборните списъци и ги наричаме войници, но и старци, и дѣца, и жени

и пр. — цѣлият народ е опълченъ, който сж какво може, всеки споредъ силите си, да допринесе нѣщо; като сме очаквали, че ще настѣпи такъв единъ моментъ, и тогава, когато е настѣпилъ този моментъ, бива ли да се допусне известна критика за едно такова тълкуване на чл. 6 от закона за въоръжените сили? Па даже този членъ от закона за въоръжените сили, въобще, цѣлият този законъ строго да би запрѣщавалъ да се взематъ сж най-малки някакви недостатъци лица и да се причисляват въ редовете на армията, то, прѣдъ върховната нужда, прѣдъ която бѣхме се изпрѣчили, пакъ едно правилство би взело надъ себе си отговорността да не гледа буквата, ами да гледа цѣлѣта. (Ржкоплѣскане отъ болшинството)

Благодарение именно на такова едно тълкуване, благодарение на тези голѣми усилия, които цѣлият народъ положи, ние днесъ стоимъ на Егейско море и на Чаталджа и имаме въ историята си Одринъ, Люло-Бургазъ и пр.

Г. г. народни представители! Трѣбва да въздадемъ на българския народъ славата, че той е билъ толкова доблестенъ, щото сж пълна готовност и сравнително неспособните си синове да изпратятъ подъ знамената, за да може да се услужи на отечественото дѣло, както, мисля, че се услужи.

Я. Сакъзовъ: Въ тилвото управление, да.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Чл. 22 отъ закона за въоръжените сили, буква а, която именно се цитира отъ г. Драгиева, дава достатъчно основание за правилността на туй тълкуване, за което току-що споменахъ. Тамъ се говори, че се освобождаватъ свършено само такива, които сж станали неспособни за каквато и да е военна служба. Значи, косвено оттукъ можемъ да почерпимъ едно такова тълкуване, че тия неспособни могатъ да бъдатъ призовани за някаква военна служба. Но няма нужда да се опирате толкова на буквата на закона, вземете здравия разумъ, г. г. народни представители — духътъ на закона е по-валиденъ.

Н. Апостоловъ: Трѣбваше да бъде мѣрката обща спрѣмо всички български граждани.

М. Гайдовъ: Тѣй.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: По тази точка азъ съмъ ималъ случай повече отъ единъ път да обясня прѣдъ почитаемото народно представителство, че мѣрката се счита като обща, обаче, действително, въ двѣ дивизионни области, по една най-обикновена причина, по една погрѣшка, известно число лица отъ еднакви категории не сж били повикани. Но за това има виновници, които на времето си могатъ да бъдатъ издирени, ще бъдатъ издирени и ще прѣтърпятъ своето наказание за допуснатата грѣшка. Слѣдователно, това изключение не важи за случая, защото правилото си е правило и мѣрката се счита обща.

Колкото се отнася до втората точка на запитването — че сж били подлагани на някакви тежки тѣлесни работи въпросните войници, има да кажа слѣдното. Г. г. народни представители! Работите, сж които българскиятъ войникъ се е натѣрилъ, сж всички, безъ разлика, сж тежки и прѣди всичко тѣлесно тежки. Никѣдъ, нито неспособните, нито онези, които г. Драгиевъ счита на законно основание въ редовете на войската, не се подлагатъ на такива работи, които не сж съответни на войника, и такива, които не сж по силите му. Могло би да се говори така, както туку въ втората точка е казано, само за някакви отделни случаи, когато, поради някаква прѣстѣпност, се възлага на някого някаква несъот-

вѣтна на положението му или непосилна работа; по да се говори, че въ видъ на нѣкакво си общо правило се подлагали на непосилна тѣлесна работа извѣстна категория войници, това азъ не мога да разбера и не мога да допусна, че може да има смисълъ. Вършили сж такива служби, каквито въобще се пада да върши войникътъ.

Д. Драгиевъ: Когато взематъ да печататъ бѣлжикитъ си, ще видите.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Трета точка се отнася до въпроса: да-ли не е вече време тѣ да се уволнятъ. Числото на подобнитъ, споредъ послѣднитъ свѣдѣния въ министерството, се възкачва на около 30.000 души. Не е Министерството на войната, нито цѣлото правителство, което би могло да вземе на себе си отговорността да отслаби мощта на българската армия съ 30.000 души дѣйци. На всѣки случай, отъ името на правителството, имамъ да заявя, че то постоянно има прѣдъ видъ, при първа възможностъ, да направи най-възможното облекчение за носене военната тежоба и нѣма да пропусне нито единъ частъ, когато би му дошло времето и когато това е възможно, да го направи, тъй, както вече стана съ уволнението на втория призивъ отъ опълчението. Примѣръ се вече даде. При една втора възможностъ, ще се пристъпи къмъ уволнение на друга една категория — оная, която най-много би го заслужила. Ще дойде редъ, по всѣка вѣроятностъ, въ скоро време и за тази категория. На първо мѣсто правителството ще има прѣдъ видъ, не ще съмнѣние, че тѣзи, тъй наречени неспособни, ще заслужаватъ по-рано да отидатъ по домоветъ си, по-рано да се освободятъ отъ тежкитъ задачи, които тѣ носятъ, като се намиратъ въ редоветъ на войската.

Колкото се отнася до четвъртата точка на запитването, г. г. народни прѣдставители, по въпроса за ординарцитъ при офицеритъ, казахъ и повтарямъ, че почитаемото Народно събрание е приело извѣстенъ дневенъ редъ, и мисля, че не заслужава по него да се даватъ никакви други обяснения.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Прѣди да дамъ думата на г. Пешева, азъ ще помоля г. Пешева и г. Христо Попова да се споразумѣятъ, тъй като, споредъ правилника, само по единъ ораторъ отъ всѣка група има право да взема думата.

Д. Драгиевъ: Нѣма ли азъ да кажа двѣ думи.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Желаете ли да Ви запиша, г. Драгиевъ?

Д. Драгиевъ: На-ли съмъ запитвачъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Да, ама трѣбва да поискате думата.

Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставител г. Петъръ Пешевъ.

П. Пешевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Излизамъ на трибуната не за да говоря дълго, но за да бѣда разбранъ добръ.

Съжалявамъ, че не мога да се съглася съ обяснението на г. военния министъръ, когато имахъ честта да чуя вече три пѣти да се обяснява по този въпросъ. Той не ни посочи нито въ едно отъ своитъ обяснения, нито единъ членъ отъ дѣйствующия законъ, който да му даде право да вика подъ знамената освободенитъ еднакъ по чл. 6 отъ закона, като негодни за военна служба. Чл. 6 изрично казва, че по негодностъ се освобождава отъ военна служба по опрѣдѣление на комиснитъ. Правъ

е г. министърътъ, като казва, че тази негодностъ не е еднаква въ разни времена, че инструкциитъ за тази негодностъ се измѣняватъ съ количеството на явилитъ се новобранци. Но еднакъ, по законенъ редъ освободенъ единъ човѣкъ отъ военна служба въ мирно време, той не може да бѣде повиканъ въ военно време подъ знамената, дори за тази тилова служба, както я нарече г. военниятъ министъръ, защото никой законъ не позволява това.

Г. министърътъ казва, че въ тия сѣдбоносни времена, които прѣкарва нашето отечество, върховенъ дългъ се налага на всички български граждани да спомогнатъ на отечеството да изплува. Той се позова на това обстоятелство, че дори невзетитъ на военна служба, дори старцитъ сж вземали участие въ войната съ своитъ коли при прѣвозването и т. н. Но всичко туй участие на българскитъ граждани и на старцитъ се прави възъ основа на единъ дѣйствующъ законъ за реквизицията — взематъ участие, защото законътъ ги задължава. Щѣха да взематъ участие и негоднитъ за военна служба, ако законътъ ги задължаваше. Ако военниятъ министъръ отъ редъ години е съзнавалъ, че тия, освободени по негодностъ отъ военна служба, сж хора необходими и нужни въ военно време за тилова служба, че трѣбва и тѣ да взематъ участие, то трѣбваше да сезира Народното събрание и да се узакони това тѣхно участие, а не да става по усмотрѣние и по тълкуване на закона. Трѣбваше законътъ да бѣде изриченъ и ако нѣмаше това, изрично въ него, трѣбваше да се изиска отъ Народното събрание такъвъ законъ. И, слава Богу, никога Народното събрание не е отказвало на правителството ни едно мѣроприятие, което би било въ интереситъ на страната. И ако такова мѣроприятие бѣше ни поискано отъ почитаемото правителство, на драго сърце щѣхме да го обсъдимъ и щѣхме да го дадемъ; по такова не ни се поиска. Поиска ни се узаконяване постановления на Министерския съвѣтъ за освобождаване отъ военна служба на разни чиновници, разсилни по банкитъ и т. н., запасни войници, годни за военна служба. Поиска се това по законодателенъ редъ, слѣдъ като имаше постановления на Министерския съвѣтъ, и Народното събрание одобри дѣйствието на правителството. Защо въ такъвъ случай негоднитъ за военна служба не се взеха пакъ по законодателенъ редъ, защо не се взеха пакъ подъ отговорността на министерството, защо въ туй отнѣшание се направи разлика? За да освободятъ тогава или оногава, да си стоп на мѣстото, да си получава заплатата, направиха министерски постановления, внесоха ги на одобрение въ Народното събрание, а за тия негодни за военна служба не се сътиха да поискатъ разрѣшението на Народното събрание. Г. г. народни прѣдставители! Ние и правителството имаме отговорностъ за това, дѣто сж повикани на военна служба негодни, които законътъ освобождава. Можехме ние да рѣшимъ да отидатъ да служатъ, по трѣбване да го рѣшимъ по опрѣдѣления въ закона редъ. Да изискаме отъ тѣхъ такава жертва, можехме да го направимъ, но по законенъ редъ, а не по произволно тълкуване на министерството, понеже така то мислѣло.

Пакъ, г. г. народни прѣдставители, не сте вне да не знаете, че освободенитъ отъ военна служба не сж само въ тилото управление, но че голѣма частъ отъ тѣхъ — хвала може да имъ се каже — взеха участие и съ оружие въ рѣка, и нѣкои отъ тѣхъ загинаха геройски при Буларъ и Одринъ, безъ да сж служили, безъ да сж годни, безъ да сж способни, безъ да сж били обучени за такава служба, за защита на отечеството. Чия е отговорността прѣдъ сѣмействата на тия загинали по тоя начинъ, наистина, за защита на отечеството? Тази отговорностъ ще е на правителството и ще бѣде наша отго-

ворност, ако сега не кажемъ рѣшително и явно нашето мнѣние.

Каква е, г. г. народни прѣдставители, службата на тия въ тиловитѣ управления? Тя е повече хамалска, на много мѣста тя е една служба на слуги при офицери и съвършено неимѣюща нищо общо съ военната служба. По-рано, когато правихъ питане по този въпросъ, азъ цитирахъ мнѣнието на единъ дружиненъ командиръ отъ пловдивската дивизионна област, който казваше: „Тия войници съвършено не сж нужни за строя, освободете ги всички да отидатъ да работятъ тамъ, дѣто сж повече нужни, повече полезни“. Азъ имамъ една телеграма отъ Стара-Загора, дѣто ми се описва каква е работата на тия, освободени по недѣжливостъ и взети на военна служба. Описва ми се, че имало единъ пазачъ при владиката, 25 пожарникари, четирма пѣдари, други вѣстови при офицерскитѣ сѣмейства, нѣкои градски метачи, нѣкои служели при влиятелни хора да чистятъ зелени кащи и мнозина сж по магазинитѣ и дюканиитѣ си на своя частна работа. И г. Драгневъ ви казва, че сж взети безразборно освободенитѣ по недѣжливостъ, дори и най-недѣжливитѣ отъ тѣхъ. Не е правенъ разборъ, не е правенъ прѣгледъ, когато г. министрътъ се съгласява, че измежду освободенитѣ по недѣжливостъ има такива, които били годни за нѣкаква тилова служба. Взети сж безразборно и такива, които сж съвършено недѣжливи, безъ всѣкаква провѣрка и безъ разлика. Г. Драгневъ ви цитира едно писмо на единъ страждущъ отъ епилепсия. Азъ имамъ писма, въ които ми се описва, че сж взети хора малолетни и съ очевидни тѣлесни недостатѣци, които сж негодни за тая хамалска служба, която имъ е повѣрена въ Деде-Агачъ. Г. военниятъ министръ ще се съгласи съ насъ, че най-тежкото въ това негово разпореждане, или, по-добру да кажа, въ разпореждането на правителството, да се взематъ тия недѣжливи за извѣнствие на тиловитѣ служби, е неправдата, неравенството, което е допуснато. Не щѣше да бѣде тежко на тия негодни, повикани да излѣняватъ военна служба, ако мѣрката бѣ еднакво разпрострѣна за всички. Прѣдъ олтаря на отечеството всѣки щѣше на драго сърце да принесе своята услуга, щѣше да се жертвува, щѣше да страда отъ студовѣтъ и негодитѣ, щѣше да мре за България, ако тая повинностъ бѣше еднакво разпрострѣна и спрѣмо неговитѣ другари, съсѣди и врѣстници. Но когато той вижда, че отъ Софийската околия, да кажемъ, подлежи да бѣдатъ повикани 2,000, а сж вземени само 500 безразборно, а всички други се освобождаватъ, когато се взематъ отъ една околия, а отъ други петъ не се викатъ, да се обяснява това само съ една грѣшка, е една голѣма неправда спрѣмо ония, които носятъ тая тежка и голѣма повинностъ прѣдъ олтаря на отечеството. Какъ може да се допусне такава грѣшка, такава неправда, такова неравенство, което е въпиюше и което прави страданията на тия още по-тежко, още по-несносно? Азъ признавамъ всичката тая необходимостъ, която България, която отечеството има отъ помощта на всички свои синове, и не щѣхъ да възстана толкова противъ тази мѣрка, ако бѣше еднакво приложена спрѣмо всички; но когато е допусната, въпрѣки закона, несправедливо, незаконно и при това нееднакво приложена спрѣмо едни български граждани, които сж онеправдани по такъвъ начинъ, азъ не намѣрвамъ думи да осѣдя тази мѣрка и моля Народното сѣбрание да се съгласи съ мене да поканимъ часъ по-скоро правителството да освободи тия освободени по-рано по негодностъ и взети сега неправилно на военна служба, за да излѣземъ и ние и правителството отъ тази отговорностъ, която сме поели. Ако правителството не желае да признае и се съгласи съ насъ, че тази мѣрка е незаконна, Народното сѣбрание има длѣжностъ да му каже това, защото, ако то се соли-

даризира съ правителството и, ако признае засѣдно съ него, че тази мѣрка е законна, ще отговори прѣдъ страната.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата народниятъ прѣдставитель г. В. Кознички.

В. Кознички: Г. г. народни прѣдставители! Сега е трети пътъ какъ г. военниятъ министръ се изказва по този въпросъ. Азъ намѣрихъ една само разлика отъ казаното по-рано и сега. По-рано той се държеше изключително о закона; доказваше, че по силата на този законъ Военното министерство имало право да вика данѣчнитѣ, недѣжливитѣ и неспособнитѣ да по-стѣпятъ въ войската; сега, обаче, има едно друго съображение — висшитѣ интереси на отечеството. И, ако г. военниятъ министръ се държи изключително о висшитѣ интереси на отечеството и остави законната страна на въпроса настрана, би могло нѣщо да се каже въ негова полза. Историята ни доказва, че въ критически врѣмена, когато отечеството се намира прѣдъ най-голѣма опасностъ, отъ законитѣ се прави малко отстъпление. И, ако той застава на тази почва и иска да оправдае повикването на тѣзи данѣчни подъ знамената, би могло да се каже нѣщо въ негова полза. Но, и въ такъвъ случай даже, той бѣше длѣженъ да внесе това нѣщо за одобрение въ Народното сѣбрание тѣй, както каза и г. Пешевъ. За случая трѣбваше да се държи едно постановление отъ Министерския сѣвътъ, основано на чл. 47 отъ конституцията, да постѣпи тукъ, въ камарата, за одобрение, въ което да ни каже: законитѣ, които сжществуватъ въ страната, не позволяватъ на данѣчнитѣ да бѣдатъ повикани подъ знамената, но поради опасността, която грози отечеството, и прѣдъ видъ неизвѣстността, какво може да стане, ние сметохме за необходимо да повикаме подъ знамената и онѣзи български граждани, които не трѣбваше да се викатъ. Прѣдъ тѣзи висши интереси ние се покланяме, поклонете се и вие. Азъ мисли, че въ такъвъ случай и Народното сѣбрание щѣше по-леко да възприеме мѣрката на правителството. Може-би, то щѣше да я корегира, да бѣдатъ повикани всички или никой. Но тѣй, както се постѣпва сега, да ни се пледира отъ министерската маса за висши интереси на отечеството и оправдание да се търси въ закона, това не може да стане. Г. военниятъ министръ напразно се мѣчи да намѣри положение въ законитѣ, което да му дава право да оправдае мѣрката на правителството. Нѣма такива оправдания. Той се държи на нѣкакви си окръжно отъ 1903 г., като-че-ни иска да стовари грѣшката на другито, а не из-настоящото правителство. Чудно ми е, защо се взема едно окръжно отъ 1903 г., а се забравятъ законитѣ, които сж дошли слѣдъ 1903 г. и които всецѣло отмѣняватъ окръжното на Военното министерство. Въ 1904 г. се изработва законъ за въоръженитѣ сили, който отмѣнява окръжното, още по-късно, прѣзъ 1908 г., се изработва законъ за военния данѣкъ и въ него изрично е постановено, че недѣжливитѣ, неспособнитѣ за работа не служатъ и въ военно врѣме. За този законъ г. военниятъ министръ никога нищо не каза. Азъ ще му обърна вниманието на чл. 10, който казва: (Чете) „Въ военно врѣме, когато войскитѣ отъ запаса се намиратъ подъ знамената, по рѣшение на Народното сѣбрание, военниятъ данѣкъ се увеличава най-малко още съ единъ размѣръ“. Значи, въ военно врѣме ония, които сж освободени по-рано, не се повикватъ, а тѣ получаватъ едно ново задѣлжение по рѣшение на камарата, да платятъ воененъ данѣкъ въ двоенъ размѣръ. Ето ви едно положение на закона отъ 1908 г., което всецѣло доказва, че такива запасни войници, български граждани, не трѣба да бѣдатъ повикани подъ знамената, а могатъ да бѣдатъ задѣлжени да платятъ двоенъ воененъ данѣкъ.

Тогава, о какво окръжно се държите Вие отъ 1903 г. и казвате, че то е, което Ви задължава, когато имате закони, които сж излъзали по-късно и които трѣбваше да се знаят отъ всички, а въ това число и отъ онѣзи господа, които разпращатъ окръжнитѣ отъ министерството? Но слѣдъ 1903 г. насамъ е имало двама души военни министри, и, слѣдователно, тѣ сж могли да знаятъ тѣзи окръжни — по-раншинитѣ и сегашнитѣ — и сж могли да ги отмѣнятъ, защото противорѣчатъ на законитѣ и защото фактически отъ самитѣ постановления на закона сж отмѣнени. Онѣзи тѣлкувания, които уважаемиятъ г. министръ на войната ни дава тукъ на чл. чл. 6 и 22 отъ закона за въоръженитѣ сили, сж свършено погрѣшни. Нѣма да намѣритѣ нито единъ човѣкъ, който борави постоянно съ тѣзи закони, който е изучилъ, както г. Драгеева, добръ тази материя, да ви каже на Васъ, че сте правъ. Отъ законна точка зрѣние, не сте правъ и никакво основание нѣма за тѣхното призоваване. Обаче, понеже Вие казвате, че виспитѣ интереси на отечеството изисквали повикването на тѣзи господа, и понеже тѣ дойдохъ въ редоветѣ на армията, служиха достойно и допринесоха много нѣщо, заедно съ всички други български граждани, за да се запише такава свѣтла страница въ нашата история и да се съкруши една стара империя, то дайте възможност да се поправи тази грѣшка. Кажете откровенно, че има начини, по които всичко това може да се поправи. Ние трѣбва да възнаградимъ тѣзи, които сж отишли на полесражението, въ тѣловото управление или, по-право, сж изпълнили единъ дългъ вънъ отъ законитѣ. Какъ и по какъвъ начинъ може да стане това? Азъ и по-рано съмъ казвалъ и сега ще повторя, че правителството е длъжно да внесе законоположение, по силата на което да освободи тия господа отъ заплащането на военни данѣкъ. Тѣ сж длъжни да го плащатъ 20 години наредъ, нѣкои сж го плащали въ продължение на 18—19 години и сега сж отишли подъ знамената. На какво основание тѣзи хора сж плащали данѣка въ продължение на толкова години и на какво основание утрѣ ще го изплащатъ, когато се завърнатъ? Вие ги освободихте съ единъ законъ, прѣди малко прокаранъ прѣзъ камарата, да не плащатъ данѣкъ прѣзъ врѣмето, когато прѣстояватъ подъ знамената. А за въ бѣдѣще? Защо не внесете едно успокоение въ обществото, като декларирате, че за въ бѣдѣще ще ги освободите отъ плащане на воененъ данѣкъ?

Министръ генералъ Н. Никифоровъ: Много е вѣроятно, че ще бѣде направено, когато му дойде врѣмето.

В. Кознички: Отъ вѣроятно до положително, че ще стане, има голѣма разлика.

Министръ генералъ Н. Никифоровъ: Не му е дошло още врѣмето.

В. Кознички: Сондирайте правителството — Вие го прѣдставявате — и отъ негово име декларирайте, че ще ги освободите въ бѣдѣще, че ще имъ го опростите. Нѣма да ги повикаме отъ бойното поле, тѣ сж излъзали своя дългъ, ще повърнемъ данѣка на онѣзи, които въ продължение на 18—19 години сж го плащали и сега сж отишли на бойната линия. Ето ви разрѣшенето на пѣлия въпросъ. Всяката тази неправда може да се поправи само по този начинъ, който азъ ви прѣпорѣчвамъ, и бихъ желалъ г. военниятъ министръ да даде по-ясни и по-категорични увѣрения въ това направление — да декларира, че ще внесе такова законоположение въ идущата извънредна сесия, за да се поправи всяката тази работа.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михайлъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Ние претендираме да сме една правова държава, а основно начало въ такава една държава е парламентътъ да създава законитѣ на страната и да слѣди, да контролира изпълнението на тѣзи закони отъ изпълнителната власт. Това е нашето назначение тукъ, въ парламента — и въ мирно, и въ военно врѣме. Една правова държава никога не може да се извинява, нито може да апелира на патриотическитѣ чувства вътрѣ въ парламента, за да не се съблюдаютъ основнитѣ положения на конституцията. Сжщата тая конституция е прѣдвидѣла изключително положение и за такива аномални врѣмена, каквото е военното. Чл. 47 отъ нашия основенъ законъ дава пѣдна възможност на министерството да се справи и въ такива аномални врѣмена. Прочее, пѣмаше защо днесъ, когато ние изтъкваме отъ трибуната на парламента незаконнитѣ разпореждания на Военното министерство, уважаемиятъ г. министръ на войната да се адресира къмъ патриотическитѣ чувства на българския народъ. Българскиятъ народъ въ тази война доказва, че е готовъ цѣлъ цѣлокупенъ — и жени, и дѣца, и млади, и старци — да отиде подъ знамената да защити своето огнище. Не е, прочее, тамъ въпросътъ днесъ. Въпросътъ е, дали въ военно врѣме ние ще управляваме по закони или ще управляваме по циркуляри. И днесъ намирамъ случай да констатирамъ, може-би за хиляденъ пѣтъ, че нашето Военно министерство, отъ редъ години, не само сега, често пѣти се сеслава не на законитѣ на страната, а на окръжни. Съ окръжни една държава не се управлява! За парламента окръжнитѣ не важатъ. Ние не желаемъ да знаемъ какви окръжни е издало Военното министерство въ 1903 г.; ние знаемъ, че имаме законъ отъ 1906 г., законъ отъ 1908 г. и искаме България да се управлява по законитѣ на тази страна. Окръжнитѣ на министритѣ сж запойѣди, тѣ настъ не ни задължаватъ, не задължаватъ и българския народъ, щомъ тѣзи окръжни не почиватъ на законитѣ на страната.

Така поставенъ въпросътъ, днесъ не подиежи на съмнѣние, че законитѣ за носене военната тагоба разграничава българскитѣ граждани на двѣ категории: способниятъ съ пушка на рамо да носи военната повинностъ ще стонъ подъ знамената 26 години; въ случай на мобилизация ще се яви тамъ, кждѣто го повика отечеството; негодниятъ да носи пушка на рамо, да управлява топъ или други пioniерни и други инструменти, ще плаща пари, за да поддържа онѣзи, които сж годни съ своитѣ физически сили да служатъ на своето отечество. Туй е основниятъ принципъ въ нашия законъ за носене военната тагоба. Нѣма изключение отъ него. И сега питае ние г. военния министръ: „когато Вие имате този основенъ принципъ, проведенъ въ нашия основенъ законъ за носене военната тагоба, и когато Вие не сте почувствували нужда отъ липса на достатъчно хора, тѣй да се каже, да направляватъ тонове и да носятъ пушка въ рѣка и да поискате по законодателенъ редъ да допълните недостига, както поискате да освободимъ по такъвъ-же редъ отъ да отидатъ въ редоветѣ на армията годни, млади, енергични хора и да ги оставите въ канцелариятъ, или да пазятъ инструментитѣ на дружеството за постройка на Свищовското пристанище, защо вие не поискате, казвамъ, ако имаше недостигъ отъ хора, които да носятъ оръжия въ рѣка, да го допълнимъ съ онѣзи хора, които по закона не носятъ военната тагоба и които не биваше да отидатъ въ редоветѣ на армията? Ето кждѣ е днесъ нашиятъ споръ. И г. Пешевъ бѣ правъ, когато казваше: ако вие чувствувате нужда да се попълни армията съ тѣзи 30 и толкова хиляди души,

които по закона не сж задължени да отидатъ въ войската, не сж задължени да отидатъ въ тѣла на армията, като редовни войници, защо не ни сезирахте съ едно законоположение. Ние гласувахме редъ положения за парично доволствие, редъ положения за всички други нужди на армията, безъ дебати въ камарата — само въ петъ минути гласувахме около 6—7 законоположения — защото чувствувахме, че министерството има нужда да се направятъ тѣзи промѣни въ съответствующитъ закони и ги дадохме; защо уважаемиятъ г. воененъ министъръ, знайки, че има законъ отъ 1906 г., законъ отъ 1903 г., знайки основното начало, че само годниятъ да носи пушка, който се е училъ да стрѣля, който се е училъ да манипулира съ оружје, само той може съ гърдитъ си да отиде да стои срѣщу противника, защо, казвамъ, не поиска съ единъ специаленъ законъ да разшири това право, да отидатъ въ редоветъ на армията съ пушка въ ръка и хората, които не сж годни и които законитъ освобождаватъ? Тамъ е въпросътъ.

И затуй азъ много се удивлявамъ — този е трети пътъ — като слушамъ г. министра да ни казва: „Азъ така разбирамъ законитъ“. Уважаеми г. министре! Нѣма двѣ тълкувания на закона, особено когато много сполучливо бѣ процитиранъ отъ дупнишкия народенъ прѣдставителъ законътъ за облагане съ воененъ данѣкъ отъ 1908 г. Тамъ изрично е казано, че въ военно врѣме тѣзи момчета, които сж обложени съ данѣкъ, за да допълнятъ оная въ повече тежестъ, която ще носятъ годнитъ да отидатъ съ оружје въ рѣжа на бойното поле, ще трѣбва да плащатъ двоенъ данѣкъ, и ако паметта не ме лъже, още въ първитъ дни на мобилизацията, ние обложихме тѣзи момчета съ двоенъ воененъ данѣкъ. По-късно азъ не бѣхъ въ парламента, когато се е взело рѣшение, щото тѣзи, които се намиратъ въ редоветъ на армията, да платятъ само единъ пътъ военния си данѣкъ. Въ всѣки случай, фактъ е, че почетното Министерство на войната и Министерскиятъ съветъ тѣй разбираха закона отъ 1908 г., че трѣбва да се облажатъ съ двоенъ воененъ данѣкъ освободенитъ и ги обложиха съ такъвъ, съ специаленъ законъ. Но въ послѣдствие се оказа, че нѣкои ротно-войнски началници направили погрѣшка — въ една дивизионна областъ вземали момчета, които не подлежатъ, въ друга освободили, и понеже тѣ вълизиха на 30 хиляди души и съ тѣхъ може се попълнатъ нѣкои празноти, тѣ казватъ, ще останатъ въпрѣки законитъ. Е, г. министре, памѣрете законъ да оправдаете тая своя мѣрка! Нѣма законъ. Тѣ трѣбва да бѣдатъ освободени по законитъ на страната. Желаете ли да ги задържимъ, дайте едно законче съ два реда: „Разрѣшава се на г. министра на войната да повика подъ знамената и освободенитъ съ воененъ данѣкъ, споредъ нуждитъ на момента“, азъ първи ще вдигна рѣжа. Но единъ пътъ ние сме тукъ въ камарата, единъ пътъ въ военно врѣме Министерството на войната е намѣрило за необходимо да свика камарата, да контролира неговитъ дѣйствия, ние сме длъжни — вие (Сочи болшинството) сте длъжни, и ние (Сочи меншинството) сме длъжни — да пазимъ законитъ на тая страна; защото и ние, които пишмъ законитъ, ако не ги пазимъ, питамъ Ви, кой ще ги пази?

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. Такевъ! Позволете да Ви прѣкасна. Азъ трѣбва да Ви помяна да държите смѣтка за моето строго заявление, че азъ не съмъ този, който съмъ разтълкувалъ закона сега, а така се е тълкувалъ, както обяснихъ, прѣзъ всички врѣмена отъ 1903 г. насамъ; слѣдователно, азъ съмъ заривилъ едно завършено положение и затова не съмъ счелъ за нужно да внасамъ новъ законъ за изтълкуване на закона.

В. Кознички: Законитъ отъ 1904 г. и 1903 г. отмѣниха това.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Не е имало война отъ 1903 г. насамъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Г. министърътъ ми казва, че така билъ изтълкуванъ законътъ отъ 1903 г. Тукъ право забѣлжиха, че не сме имали отъ 1903 г. насамъ война, за да знаемъ какъ се е тълкувалъ законътъ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Но данѣкнитъ всѣка година си получаватъ своитъ билети, въ които се означава, че се викатъ еди-каждъ си.

М. Такевъ: Азъ именно казвамъ, че на тая тема нѣма да се спирамъ, а ще кажа, щомъ имате окръжно отъ 1903 г. и написанъ законъ въ 1906 г. и допълненъ съ закона отъ 1908 г., не може вече да става дума за тълкуване на окръжното.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Не е така. По прѣдмета е валиденъ чл. 6 отъ закона за въоръженитъ сили отъ 1903 г.

М. Такевъ: Вие сте издали окръжно въ 1903 г. да тълкувате закона; елементарно нѣщо бѣше да знаете, че когато пишете новъ законъ, отъ 1906 г., нѣмате вече нужда отъ тълкуванието на закона отъ 1903 г. А когато написахте закона въ 1908 г., миналъ прѣзъ парламента, още по-малко ще ви служи тълкуванието на закона отъ 1903 г.

Но, г. министре, да Ви кажа ли, тѣзи дебати, които отъ нѣколко дена слушаме се по вашето министерство, и трѣбва да призная, че въ тая сесия почти всѣки пътъ Военното министерство бѣше прѣдметъ на питання и запитвания, ми прави едно впечатление, че има една неразбория, изглежда като-че-ли нѣ-каждъ се мисли, че законитъ въ военно врѣме не сж задължителни, като-че-ли тукъ е едно, а вънъ отъ тукъ, е друго. Правъ бѣше едно врѣме г. Мушановъ, когато питаше отъ трибуната, кой отговаря за управлението днесъ на тая страна? Правителството и специално Военното министерство, министърътъ на войната. Азъ искамъ безъ да влизамъ въ подробности — другъ пътъ ще ги говоримъ тѣзи работи — заповѣдитъ, които излизатъ отъ Военното министерство по отношение администрацията на армията, да се изпълняватъ. За военнитъ операции, тамъ има другъ, който отговаря. Колкото що се касае до рѣшенята на парламента, които задължаватъ министра да вземе тѣзи или онѣзи мѣрки по отношение администрацията на армията, тѣзи рѣшения на парламента трѣбва да се изпълняватъ буквално, защото, г. г. прѣдставители, имамъ документи, не ща сега да ги излагамъ, единъ само дадохъ на г. министра, за да бѣда коректенъ докрай, да не правя неприятности на правителството, съ заповѣдь до IX-та дивизионна областъ отъ 18 мартъ се освобождаватъ 44 старци, на основание чл. 23 отъ закона за носене военната тегоба, обаче и досега тази заповѣдь не се изпълнява и тия хора стоятъ на гара Черкезово, на Чатаалджа. Какъ може да се издаде заповѣдь на 18 мартъ, възъ основа на чл. 23 отъ закона за носене военната тегоба, и съ рѣшение на парламента да се освободятъ 44 души, на които синоветъ сж загинали на бойното поле и които, по законитъ на страната, трѣбва да си дойдатъ у дома, и да се не приведе въ изпълнение?

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Моля, г. Такевъ, това не е на дневенъ редъ.

М. Такевъ: Позволете, г. прѣдседателю, азъ искамъ да констатирамъ едно. Желателно е да се не забравя никждъ, че България е правова държава, че рѣшенията на парламента сж задължителни за

всички — отъ господаря до шждаря, и, слѣдователно, помъ излѣзе отъ тукъ една разпоредба, единъ законъ, прѣдъ него трѣбва да прѣклони вратъ всѣки единъ, докато не се отмѣни този законъ. Има ли нужда да се отмѣни този законъ, внесете прѣдложение да се отмѣни; но докато той е законъ, всѣки трѣбва да му се подчинява.

Ето защо, безъ да продължавамъ повече на тая тема, азъ моля г. военния министъръ да приведе въ изпълнение, въ точностъ закона за посене военната тежба и въ тая смисълъ правя слѣдното прѣдложение за слѣдующия дневенъ редъ: (Чете) „Народното прѣдставителство, като изслуша станалитѣ по интерпелацията на г. Драгиева дебати и обясненията на г. министра на войната и като вѣрва, че г. военниятъ министъръ строго ще изпълни наредбитъ на закона за посене военната тежба, минава на дневенъ редъ“. Както виждате, единъ дневенъ редъ съвършено безобиденъ, нежелающъ никому никакви антрави да прави, но, отъ друга страна, изразяющъ волята на парламента — че законитѣ на тая страна, гласувани отъ сѣщия този парламентъ, трѣбва да се зачитатъ и изпълняватъ, и който парламентъ не е нищо друго, освѣнъ волята на цѣлия български народъ. (Нѣкой отъ галерията ржкоплѣска)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Кой си позволява да ржкоплѣска отъ галериитѣ? Моля разсильни да го намѣри и да го покани да излѣзе навънъ. Демонстрации не се допускатъ въ парламента.

Н. Константиновъ: Това е работа на началника на канцеларията.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Нека началникътъ на канцеларията да види кой е този, който ржкоплѣска.

Има думата софийскитъ народенъ прѣдставител г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Г. г. народни прѣдставители! По единъ такъвъ въпросъ три пѣти стана се занимава Народното събрание, и третѣ пѣти г. военниятъ министъръ дойде да ни прави изяснение на положението, и третѣ пѣти ние сме недоволни. Ние не видѣхме никакви законни основания за постѣпката на правителството; ние не виждаме даже добра воля отъ г. военния министъръ, да прѣкрати поне това беззаконие. Това, което сте направили, или е законно, г. военни министри, или е незаконно; нѣщо срѣдно въ България се не позволява. У насъ, или властвува законъ, или властвува анархия, беззаконие. Вие и третѣ пѣти не можахте да ни убѣдите, че сте постѣпили споредъ законитѣ. Слѣдователно, поне на третия пѣтъ трѣбваше да дадете декларация, че ще прѣкратите това беззаконие. Ние и това не чухме отъ Васъ. И подиръ всичко това, и на менъ, и на тѣзи народни прѣдставители, които сж недоволни, и на ония хора, които незаконно сж взети подъ знамената, не имъ остава нищо друго да пожелаятъ, освѣнъ една промѣна въ самото това министерство, което не може да тури редъ, да тури законностъ въ своитѣ разпореджания. Азъ друго не виждамъ, и съжалявамъ дори, че прѣдставителътъ на това министерство се измѣчва тукъ подъ тежестта и беззаконията на своитѣ органи.

Азъ чухъ, че г. военниятъ министъръ не билъ виновенъ въ случая. Кой е тогава виновенъ? Вашитѣ органи. Тия ваши органи, когато сж направили тѣзи дѣяния, вие не бѣхте ли извѣстени за тѣхъ? Не можахте ли да ги спрете, когато тукъ ви се напомни, не можахте ли да имъ турите единъ край? Ето, сега се свѣршва войната, ето подиръ малко ще ни четете декларация, че мирътъ е подписанъ; е добръ, върнете тѣзи хора по домоветѣ имъ, защото не мо-

жете, г. военни министри, да ни залѣгвате съ тѣзи басни, че славата на България се дължала на тѣзи беззаконно взети данѣни, отъ които, едни турени въ тилловитѣ управления, други стоятъ безъ работа по градоветѣ, трети сж направени хамали; тѣ просто сж ненужни тамъ. Отъ това славата на България нито е станала по-велика, нито се е намалила. Г. Такевъ, ми се чини, или г. Пешевъ, ни чете отъ Пловдивъ и отъ Стара-Загора факти, и азъ зная единъ подобенъ фактъ. Командирътъ на извѣстна дружина въ Пловдивъ е далъ рапортъ да му позволятъ да върне всички тия данѣни, защото не знае какво да прави съ тѣхъ, нѣма работа за тѣхъ. Г. военниятъ министъръ ви каза, че се е разпоредилъ да ги турятъ въ тилловитѣ управления; но тамъ сж навлѣзли хора, които трѣбваше да бѣдатъ на бойната линия и не си отстѣпватъ мѣстата и стоятъ тамъ, а ония, данѣчнитѣ, стоятъ сега безъ работа, измѣчватъ се. Е, г. военни министри, това е не само беззаконие, това е цѣло безредие, и затуй безредие азъ не виждамъ, право да ви кажа, другъ изходъ, освѣнъ да се тури редъ въ самото това Военно министерство. А този редъ ще бѣде туренъ отъ Народното събрание съ една промѣна на цѣлата машинерия въ това министерство.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Ама министра да не го закачатъ.

Я. Сакжзовъ: Менѣ ми се чини, г. Генадиевъ, че ние ще трѣбва да пристѣпимъ къмъ туй, и министра да закачимъ, да не бѣде заналѣдъ военно лице; нека бѣде гражданско лице, за да може Народното събрание, чрѣзъ своето влияние, да измѣни работитѣ въ туй министерство, а не военниятъ министъръ да бѣде назначаванъ или прѣдставляванъ отъ мѣсто, което не би трѣбвало да се мѣси въ работитѣ на страната.

Що се касае до дневния редъ, азъ приемамъ дневния редъ, който се прѣдлага отъ г. Драгиева, веднага, немедлено, да бѣдатъ освободени тѣзи данѣни. Обаче, ако вие приемете дневния редъ на г. Такева, който е отъ сѣщото значение, само че иска приложение на закона, азъ съмъ съгласенъ тогава да приемамъ него. Той е по-формалистиченъ, по-деликатенъ. Г. военниятъ министъръ добръ ще направи да се съгласи на края на тая сесия да даде едно удовлетворение и на насъ, народнитѣ прѣдставители, и на онѣзи хора, които беззаконно сте ги взели и измѣчвате въ войската.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскитъ народенъ прѣдставител г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! Сега се повдига спора по единъ въпросъ, по който е дебатирано. Ако уважаемиятъ запитвачъ, г. Драгиевъ, присѣствуваше по-рано, навѣрно, не щѣше да занимава народното прѣдставителство съ това свое запитване. Въпросътъ, дѣйствително, е важенъ отъ много страни; но трѣбва веднага да констатираме, че и онѣзи отъ г. г. прѣдговорившитѣ, които се спрѣха върху въпроса да-ли вземането на данѣнитѣ въ армията е законно или не, прибързаха, като добри патриоти, да се спратъ на другия фактъ, а именно, че това вземане най-накрая може да стане, но че трѣбвало да стане за всички, а не само за извѣстно число военни области. Менѣ ми направи впечатление именно тази частъ отъ тѣхната защита на запитването на г. Драгиева. Тѣзи хора сами чувствуватъ, че ние прѣживѣваме извънредни врѣмена, когато всѣки единъ българинъ отъ най-годиня до най-негодния е необходимъ. Който е годенъ — добръ, който не е годенъ — отива въ тилловото управление.

Г. министърът на войната няколко пъти казва, и това лесно може да се допусне, че е така и така трябва да бъде — че именно тези, които сж по-негодни, трябва да бъдат употребени на сравнително по-леки служби въ тилното управление, да се намират извън строя.

Сега, аз напълно споделям възгледа на онзи, които искат по-голяма справедливост и които искат, ако данъчните се вземат да служат въ войската, то да се вземат повсеместно и никъде да не се правят изключения, освен ако тези изключения сж причинени от някакви нередовности, непродолими, които сж въ свързка съ нашата мобилизация. Оказа се, че въ две области това свикване на данъчните не е било правено.

Г. г. народни представители! Най-важният въпрос, който се повдига пред вас тук, е следният: можем ли ние да се съгласимъ на това следъ заявлението на г. министра на войната, че ако съ единъ вашъ вотъ вие дадете санкция на дневния редъ на г. Драгиева, на г. Такева или на някои други, които иматъ дневенъ редъ, вие ще направите да се иззематъ отъ армията 30 хиляди души? Питамъ азъ, при условията, при които живеемъ, при усиленията, които ни предстоятъ да положимъ, можемъ ли ние, народните представители, да вземемъ такава отговорност, да обезсилимъ нашата армия съ 30 хиляди души? Г. г. народни представители! Този въпросъ е най-важенъ въ сегашния моментъ; той предъпоставя въпроса за законност или незаконност. Има хора, които мислятъ така: нека да бъде законно, па ако държавата пропадне, няма да пропадне съвѣтъ! Азъ съмъ отъ онзи, които заедно съ г. министра на войната и съ нашите военни началници мислятъ, че трябва да се направи всичко, за да се засили държавата, за да се засили въ случая нашата армия, чиято задача още не е свършена, и на която армия предстоитъ много и много още усилия и дѣла да извърши. Прочее, ако ние изземемъ отъ армията 30 хиляди души, които споредъ васъ сж негодни, а споредъ мене повечето сж годни, защото всички отъ васъ е констатирали, че между тези освободени има и годни хора, има късогледи, които носятъ очила, не знамъ колко диоптра и които могатъ да бъдатъ писари въ тилното управление, и по този начинъ да освободятъ единъ здравъ човѣкъ на бойното поле...

Я. Санжовъ: Добъръ е, но писарите, които сж въ тилното управление, не си даватъ мѣстата — тамъ е работата!

Д-ръ Б. Вазовъ: Това е въпросъ на управление, на тактика. Вие не сте дали доказателства, че въ това отношение има злоупотребления и система да се потъква правдата. Вашите твърдения бѣха голо-словни; вие четохте писма отъ хора неотговорни, или хора, които не сж разбирали военния дългъ и своето назначение и които не сж били достойни за мѣстото, на което сж били назначени. Следователно, главниятъ въпросъ е този: можемъ ли да изземемъ отъ армията тези хора, като я оставимъ безъ тяхъ? Защото трябва да търсимъ да ги замѣнимъ съ други.

Д. Ганчевъ: Съ ординарците.

Д-ръ Б. Вазовъ: Ще ги замѣнимъ съ хора отъ действующата армия и тогава нашите действующи сили ще бъдатъ намалени съ 30 хиляди души веднага, автоматически. Това, г. г. народни представители, едно Народно събрание, което се уважава, което живѣе и действува въ такива минути, не може да го направи.

Ето защо, поради тези мотиви, азъ предлагамъ да се mine чисто и просто на дневенъ редъ.

Председателствующъ А. Буровъ: Има думата запитвачътъ г. Димитъръ Драгиевъ, за пояснение.

Д. Драгиевъ: Само няколко думи. Отговорътъ на г. министра е незадоволителенъ не само за мене, но, вѣрвамъ, и за цялото Народно събрание. Г. министърътъ ни каза, че въ различни врѣмена наборните комисии сж си служили съ различни разписания за болестите. Това е неоспоримо. Но всѣко едно разписание, съ което наборната комисия си е служила, за да опъни телесните способности на хората по отношение на военната тежба, всѣко едно такова разписание, казвамъ, е една законна мѣрка за нея; и само една такава мѣрка може да има спрѣмо такива хора. Вие не можете днесъ, когато едни новобранци се освобождаватъ по едно такова законно мѣрilo — признаватъ се за недѣлгави и се освобождаватъ отъ военна служба, и следъ като сж си изплатили данъка — да изковете тукъ една нова мѣрка, на която да дадете обратна сила. Новата мѣрка ще бъде за новите набори.

С. Консуловъ: За бѣдната война.

Д. Драгиевъ: Г. министърътъ каза, че въ тези трудни врѣмена тѣ не гледали буквата, ами гледали цялѣта. Азъ мисля, че не добри сториха онзи народни представители, които на подобни изявления отидоха да ръкоплѣскаятъ. Това е лошо насърчаване, когато единъ министъръ казва на народното представителство, че той няма да гледа буквата и духа на закона, ами ще гледа някаква цялѣ, някакви си не знамъ какви отечествени интереси, да отидешъ да ръкоплѣскашъ на подобни изявления. (Възражения отъ дѣсницата)

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Вие извъртате казаното, г. Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Това е отрицание на парламентаризма и насърчаване на произвола и за въ бѣдѣ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Повтарямъ, вие извъртате.

И. Минчевъ: Нужда ради законъ измѣня.

Д. Драгиевъ: Г. министърътъ каза, че едва-ли не на тези недѣлгави хора се дължи успѣхътъ, славата на българската армия, на българския народъ. Вѣрвамъ, че и тѣ сж допринесли нѣщо съ своята работа отъ какъвто и характеръ да е била тя за постигане на славата, за постигане на успѣхъ. Трѣбва, обаче, всички да признаемъ, че произволното тѣхно повикване подъ знамената въ военно врѣме урони много отъ авторитета на Военното министерство, когато нацията и държавата се покриваха съ слава, и че Военното министерство трѣбва, като се гордѣе заедно съ българския народъ отъ тази придобита слава и успѣхъ, да не предъприема мѣрки, които уронватъ неговия авторитетъ.

Г. министърътъ продължава да посочва някакви окръжни. Въобще начинътъ, по който той отговаря, свидѣтелствува за поредните, които съществуватъ въ Военното министерство. Ще бъде много добъръ, ако въ това министерство, въ което толкова добри помнятъ окръжното отъ 1903 г., се взратъ още по-добри въ ясните разпорѣждания на законите, които сж послѣдвали следъ това окръжно. Г. министърътъ казва: „Ние така тълкуваме закона“. Тълкуване въ случая не може да има — има изрична буква, ясенъ смисълъ, и тамъ, дѣто това е много ясно за всѣкого, Военното министерство никога не може да си позволи едно подобно своеобразно, съ закона несѣобразно, тълкуване.

Г. Вазовъ излъже да каже, заедно съ г. военния министъръ: „Нѣма ли да ослабимъ българската боева сила, българската армия, когато вие искате, съ вапитѣ прѣдложения, съ вапитѣ дневни редове, да изтеглимъ отъ редоветѣ на тази армия 30 хиляди души такива хора.“ Г. Вазовъ, ще ми позволите да не се съглася съ Васъ. Тѣкмо вие трѣбваше да сте на такава мнѣние, че съ изтегляването не на 30, ами и на 40 хиляди такива неджави хора, българската армия не може да се ослаби, а, напротивъ, тя би се усилила. Да, тя ще се усили, а нѣма да се ослаби, защото вие нѣма да изтеглите сила, а ще изтеглите една слабостъ, която по-скоро ѝ прѣчи, вмѣсто да я усилюва. Но ако вие мислите, че това е сила, която не бива да бутаме, тогазъ направете друго нѣщо. Има 30 хиляди такива слабосилни, неджави хора, които 6—7 мѣсеца стоятъ подъ знамената; азъ имамъ едно писмо, въ което се казва: „Съ законъ, безъ законъ, ние служихме 6 мѣсеца; ако ние сме 30 хиляди души, има по-много отъ насъ — има 60—70 хиляди, сжко като насъ, може-би по-здрави отъ насъ — пратете ги да ни смѣнятъ“. По-викайте другитѣ вмѣсто тѣзи 30 хиляди, които ви служиха 6 мѣсеца; 60—70 хиляди могатъ да излъжатъ. Азъ ходихъ въ Военното министерство и ми казаха какъвъ е броя на тѣзи хора; точния брой не помня — но знамъ, че сж много. Щомъ мислите съ тѣхъ да засилите българската армия — азъ мисля, г. Вазовъ и г. министре, че тѣ не съставляватъ нейната боева сила — тогазъ справедливо е да уволните тѣхъ именно сега, слѣдъ 6-мѣсечно служене, и да ги замѣните съ другитѣ 60—70 хиляди ли сж — колко ли сж; ако можете това да сторите, ако можете да вървите въ пѣтя на беззаконията, направете и него.

Азъ прѣдлагамъ слѣдния дневенъ редъ: (Чете) „Народното събрание изслуша, запитването по вземането въ редоветѣ на войската и неджави, обложени съ данъкъ лица, и слѣдъ станалитѣ разисквания констатира, че това вземане е несъобразно съ закона, вслѣдствие на което настоятелно иска незабавно имъ освобождаване“.

Както виждате, нѣма нищо обидно, бламирующе г. министра или болшинството, и вървамъ, че ще го приемете. (Смѣхъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Обявявамъ дебатитѣ по запитването на г. Драгиева за прѣкратени.

Има постѣпили двѣ прѣдложения за дневенъ редъ. Едното е отъ г. Такева и гласи: (Чете) „Народното събрание, слѣдъ като изслуша станалитѣ по интерполацията на г. Драгиева дебати и обясненията на г. министра на войната, и като върва, че законътъ за носене военната тежоба ще бѣде строго съблюдаванъ, минава на дневенъ редъ“.

Другото е току-що прочетеното отъ г. Драгиева: (Чете) „Народното събрание изслуша запитването по вземането въ редоветѣ на войската и неджави, обложени съ данъкъ лица и слѣдъ станалитѣ разисквания констатира, че това вземане е несъобразно съ закона, вслѣдствие на което настоятелно иска незабавното имъ освобождаване“.

Вънъ отъ това пловдивскитѣ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Борисъ Вазовъ прѣдлага да минаемъ чисто и просто на дневенъ редъ. Съгласно чл. 57 отъ правилника, подобно прѣдложение за минаване чисто и просто на дневенъ редъ трѣбва да се гласува първо. Прѣдлагамъ, прочее, на гласуване прѣдложението на г. д-ръ Борисъ Вазовъ. Който г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се мине чисто и просто на дневенъ редъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Я. Сакжзовъ: Значи, като-че-ли нищо не е било! (Смѣхъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: На дневенъ редъ е запитването на народния прѣдставителъ г. Анастасъ Мустаковъ.

Имате думата г. Мустаковъ.

А. Мустаковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Моята интерполация, отправена къмъ г. министра на войната, е доста обширно написана и подкрѣпена съ конкретни факти. Това направихъ съ цѣль да не отнемамъ врѣмето на почитаемото Народно събрание, като мислѣхъ слѣдъ отговора на г. министра да взема думата и да направя своитѣ бѣлѣжки. Обаче прѣди да започне днешното заседание, г. министърътъ ми заяви, че моята интерполация е неоснователна и даже ми направи едно малко прѣдложение, ако е възможно, да я оттегля.

Г. г. народни прѣдставители! Прѣдметътъ на моята интерполация е какъ дѣйствуватъ приеъмателнитѣ комисии по изпълнението на контрактатуванитѣ прѣдмети за армията отъ странство. Конкретно е показано въ моята интерполация изпълнението контракта на фирмата Брюнъ, за доставка на 9 милиона килограма овесъ. Естествено е, азъ разсждавамъ, че когато е въпросъ да се приеме едно такова голѣмо количество отъ 9 милиона килограма овесъ...

Д. Драгиевъ: Датата на търга?

А. Мустаковъ: Ще кажа всичко подробно. — ... особено отъ мѣсто вънъ отъ прѣдлѣитѣ на царството ни, по количество и качество, работата на една комисия е извънредно сериозна и отговорна, и мисля, че когато се възлага такава една работа на една комисия, цѣлиятъ договоръ на тая доставка пада вече подъ отговорността на тази комисия и, слѣдователно, никой нѣма право да упражни върху нея каквото и да било влияние. Случаятъ, обаче, съ изпълнението контракта на Брюнъ по доставката на 9 милиона килограма овесъ, не е такъвъ. По право, като разгледаме дѣятелността на тази комисия, ще видимъ, че тя не е комисия; тя е по-скоро делегатъ на извѣстно служебно лице. За да бѣда ясенъ, азъ минавамъ направо на прѣдмета. За да се изпълни контрактътъ, прѣдприемачътъ Брюнъ си е запазилъ четири пристанища за товарене и прѣдаване този овесъ; тѣ сж: Хамбургъ, Анверсъ, Дюнкеркъ и Марселия. Военното министерство, интендантски отдѣлъ, назначава комисия, и я задължава съ писмо да изпълни договора, сключенъ между Военното министерство и прѣдприемача Брюнъ, като застане за поменатитѣ пристанища и приеме овеса по качество и количество. Но какво става, г. г. народни прѣдставители? Още сжщиятъ денъ, когато комисията получава подробни инструкции, за да застане и приеме овеса, тя се раздѣля съ едно друго писмо на двѣ, просто заповѣдва ѝ се да изпрати единъ отъ членоветѣ на тази комисия — има да забѣлѣжа, че тази комисия е тричленна — да застане за Анверсъ и да приеме овеса, а другитѣ двама да заминатъ за Хамбургъ. Слѣдъ получаването на това писмо, комисията се събира и се запитва, възъ основа на какво тя ще дѣйствува — да-ли възъ основа на единъ сжществующъ нашъ законъ или просто по заповѣдта на едно служебно лице? И дойде до заключение, че тя поема голѣма отговорностъ и, слѣдователно, тя е недѣлима и че тя трѣбва да слѣди вкупомъ изпълнението на контракта. Тя заяви това на респективния началникъ или замѣстникъ началника на главното интендантство. Той, обаче, въ отговоръ на туй каза, че всичко това е една формалностъ, едно заблуждение на самата комисия, че даже съвършено излишно е да се праща комисия, защото прѣдприемачитѣ сж били толкова добросъвѣстни и изпълнявали толкова добросъвѣстно своитѣ договори, че нѣма нужда отъ

комисия. Това е едно давление върху комисията, на което азъ не мога да намѣря оправдание.

Комисията заявява, че тя вкупомъ ще дѣйствува и заминава тутакси за Хамбургъ. Щомъ пристига въ Хамбургъ, почва да дѣйствува и констатира първата погрѣшка отъ страна на прѣдприемача. Тя се състои въ слѣдующето: намира въ Хамбургското пристанище натоваренъ вече безъ никаква комисия, параходъ съ овесъ, готовъ да тръгне. Комисията съобщава въ Военното министерство, че намира „това и това“. Да констатира количеството, не може, а по качество — малко, отгортъ, отгортъ. Вие можете да си прѣдставите, какво прѣдставлява отъ себе си единъ параходъ съ неговитъ дълбоки хамбари и какъ въобще се товари въ чували овесътъ. Министерството отговаря телеграфически: „Да се подпише коносаментътъ и параходътъ да тръгне“.

По-нататкъ азъ ще бѣда краткъ. Комисията, като извършва своята работа въ Хамбургъ, т. е. като натоварва още единъ параходъ съ овесъ, заминава за Анверс, понеже прѣдприемачътъ казва, че и тамъ ще се товари. Като съобщавамъ това, искамъ да изтъкна сериозността по изпълнението на подобни контракти, че не е вѣрно твърдението на г. замѣстникъ-началника на Главното интендантство, че всичко това сѣ формалности, но, напротивъ, азъ искамъ да изтъкна сериозността на подобно приемане, че могатъ да се случатъ извънредно голѣми щети за държавата, за казната. Така, напр., комисията като обиколи Анверското пристанище отъ единъ басейнъ до други, попита: „Къдѣ е овесътъ, който ще се товари въ парахода?“ Показватъ имъ се алежи, шлепове или мауни, както ги наричатъ по нашенско, въ единъ басейнъ, въ други басейнъ и т. н. Комисията отбѣлзва имената на тѣзи алежи, прѣглежда ги по качество, приема ги и контролира да се товарятъ тѣ. На слѣдующия денъ какво излиза? Отиваме и виждаме, че вмѣсто отбѣлзанитъ алежи стоятъ други съ напълнени вече чували овесъ. Отъ къдѣ е този овесъ, не съобщаватъ; но въ края на крайщата, комисията узнава, че този овесъ е билъ разтоваренъ отъ други параходи въ алежи, пълни се въ чували и се товари въ парахода, къдѣто и ще стане прѣглеждането му. Най-послѣ комисията отива въ самия параходъ и констатира, че едно количество отъ 600 хиляди килограма овесъ е запазенъ, мерише, и по качество не отговаря. Комисията се противопоставя, не го приема и забранява да се товари. Дохожда въпросътъ до нашия генераленъ консулъ тамъ. Понеже прѣдприемачътъ е билъ продалъ по обща мостра, по обща проба, по общъ типъ, той твърди, че общото количество отговаря, т. е. ако се смѣси добриятъ съ долнокачествения овесъ — отговарятъ на изискванията. Тукъ комисията на единъ пжтъ нахълтва на една прѣчка. Туй не е типъ да го товаришъ тамъ, а това сѣ човали отъ по 60 кгр., недоброкачественъ овесъ отъ 600.000 кгр. и който, слѣдователно, като недоброкачественъ, ще дойде въ войсковитъ части, въ дивизиятъ и т. н. Въпросътъ е дошълъ до споръ и се съгласили да отворятъ общитъ портови мостри, които се взематъ при разтоварването на параходитъ, при вдигане, напр. на петъ-шестъ човала; това сѣ мостри запазени въ гумени човали, за да не се влияятъ нито отъ влагата, нито отъ нищо друго. Тѣзи мостри се отварятъ и се констатира сѣщото качество овесъ, каквото е констатирала комисията. Но сѣ пакъ не се позволява да се натовари на парахода, изобщо овесътъ не се приема и то безъ всѣкакъвъ протестъ отъ страна на прѣдприемача. Тукъ, значи, комисията е изпълнила добросъвестно дълга си.

Друго давление, за което азъ се очудвамъ, че г. министърътъ на войната е погледналъ така леко на него, то е, че тукъ не се дава вече възмож-

ностъ на тази комисия да изпълни контракта, да изпълни договора между Военното министерство и прѣдприемача Брюнъ. И азъ се чудя, защо е станало това, когато тази комисия е имала извънредно много врѣме да изпълни този търгъ, и когато абсолютно не може да се каже, че тя не е разполагала съ врѣме, за да става причина да се дѣли тази комисия, или да се създава нѣкаква нова комисия? Прѣдставителитъ на прѣдприемача сѣ били доволни, че, благодарение на туй, че комисията е присъствувала, сѣ могли да се натоварятъ толкова бързо три парахода съ овесъ. Комисията приема въ Анверс и Хамбургъ около шестъ милиона килограма овесъ и остава, до изпълнението на контракта, да приеме още 3.000.000 кгр. Комисията като привършва работата си въ Анверс, чрѣзъ прѣдставителя на Брюнъ, пита телеграфически къдѣ да заминае тя, за да приеме остатъка отъ овеса. Отъ тамъ се отговаря, пакъ на прѣдставителя на Брюнъ, че остатъкътъ отъ овеса е приетъ по качество и се товари отъ четири дена. Забѣлжете, г-да, и това обстоятелство — не го изтъквамъ тукъ за нищо друго, освѣнъ че съзираме едно голѣмо нарушение — а именно, че само тази комисия, която е дѣйствувала въ Хамбургъ е притежавала единствения образецъ овесъ. И той образецъ, можете да си прѣдставите, е отъ сто грама на 9.000.000 кгр. овесъ. По този образецъ комисията е приемала. Щомъ отговарятъ така, безспорно, на комисията не е оставало нищо друго, освѣнъ, слѣдъ като получи отъ него отговоръ, че нѣма да товари, да си заминае за въ България. Имамъ да забѣлжа слѣдующето, че прѣдставителитъ на Брюнъ въ Анверс сѣ заявили прѣдварително на комисията, че тя ще бѣде отзована въ София и слѣдъ петъ дена, дѣйствително, се получава една телеграма отъ Военното министерство до комисията, съ която се казва, че по привършването на работата въ Анверс, върнете се въ България.

Н. Мушановъ: Отъ кого сѣ подписани тия телеграми?

А. Мустаковъ: Отъ замѣстникъ-началника на Главното интендантство.

Н. Мушановъ: Кой е той?

А. Мустаковъ: Мисля, генералъ-майоръ Димитриевъ.

Слѣдъ това, когато вече комисията е била приготвена за пжтъ, тя получава едно прѣпоръчано писмо. Забѣлжете добръ това, че всичката прѣписка, понеже е бърза, се води телеграфически, обаче, за най-важната нейна работа, тя получава, въ деня, когато вече е трѣбвало, казвамъ, да се отдели отъ хотела и да отпътува, едно прѣпоръчано писмо отъ Военното министерство, съ което писмо се прѣдлага на комисията да отдели една частъ отъ образеца — който е, както ви казахъ, сто грама — и да го изпрати въ Марсилия на адресъ: майоръ Петровъ.

Комисията се събира на заседание и се запитва: защо е този овесъ образецъ, за да се приеме остатъкътъ отъ тритъ милиона килограма овесъ, когато се знае, че той вече до туй врѣме е приетъ отъ нѣкаква комисия. И комисията тутакси дава една телеграма до София, въ отговоръ на първата телеграма, съ която я отзоваватъ и като отговоръ на това писмо, въ слѣдующия приблизително смисълъ: отъ прѣдприемача Брюнъ до него частъ не е постъпило никакво нареждане за това, къдѣ комисията да приеме остатъка отъ количеството на овеса. Комисията знае положително, че остатъкътъ отъ овеса е приетъ отъ нѣкаква си комисия, безъ всѣкакъвъ образецъ и вече е натоваренъ на параходи.

Д. Ганчевъ: Къдѣ е билъ приетъ остатъкътъ?

А. Мустаковъ: Въ Марсилия. Образецътъ е толкова минималенъ, щото раздѣленъ на двѣ, не представлява отъ себе си нищо, та да може да се направи контролъ на приеманото количество овесъ. Ако, г-да, се допуснѣше, че той е назначилъ нѣкаква си комисия да дѣйствува за бързота, азъ ще кажа, че нищо подобно нѣма, защото срокътъ е 15 май, значи, и сега даже има време. Но причината, казвамъ, за да се назначи тази комисия не е тази, а тукъ е въпросъ на приятелство, да се направи, може-би, една услуга на прѣдприемача, за да не се бави приемането на овеса. Азъ намирамъ това въздѣйствиe върху комисията толкова за незаконно и толкова прѣмо, че нека ви изповѣдамъ, комисията може да бѣде изложена съвършено невинно, да бѣде подведена, да носи тежеститѣ на отговорноститѣ прѣдъ нашитѣ закони. Отъ Военното министерство телеграфиратъ — слѣдъ като се прѣдупрѣждава комисията съ тази телеграма, че тамъ овесътъ е приетъ безъ всѣкакъвъ образецъ и контролъ — двамата членове отъ комисията да заминатъ за Марсилия съ образца, а прѣдседателътъ на комисията да се върне обратно въ България.

Доколко, г-да, е сериозна задачата на комисията може да се заключи и отъ първоначалното официално писмо на самото Военно министерство, което гласи — ще моля вашето търпѣние да го изслушате; то не е много дълго: (Чете) „До господина Анастасъ Мустаковъ, общински съвѣтникъ, тукъ.

„Съгласно писмото отъ Софийската градска община отъ 22 мартъ н. г. подъ № 2.396, Вие сте назначени за прѣдседателъ въ приемателната комисия, която ще приеме по количество и качество контрактванитѣ съ фирмата Алфонсъ и Гастанъ Брюнъ 9.000.000 кгр. овесъ.

„Освѣнъ устнитѣ инструкции, които се дадоха, съ настоящето Ви се даватъ още слѣдующитѣ указания и упътвания:

„1-во. Съ получаването на настоящето ще заминете веднага за Хамбургъ заедно съ останалитѣ г. г. отъ комисията З. Цончевъ и Хр. Ивановъ.

„2-ро. Съ пристигането си въ Хамбургъ комисията ще се прѣдседателствува отъ Васъ, който ще има грижата да извѣсти прѣдставителитѣ на фирмата Максъ Клайнъ, че комисията е готова да приема.

„3-то. Комисията трѣбва да вземе мѣрки да бѣде акуратна съ приемането, за да не би подрядчикътъ да се възползува отъ неакуратността на комисията, за да рекламира врѣди и загуби и да иска продължаване срока на доставката.

„4-то. На комисията се даватъ прѣписъ отъ договора и подпечатанъ въ една торбичка образецъ отъ овеса.

„5-то. Комисията ще трѣбва точно да се води по договора и да приема овеса еднакво по качество съ образца.

„Комисията е длъжна да провѣрва добръ за качеството и количеството, защото ще бѣде длъжна да завѣрва документитѣ за прѣдаденото количество, срѣщу което ще се заплаща на прѣдприемачитѣ тутакси слѣдъ натоварването на парахода.

„6-то. Приемателнитѣ протоколи трѣбва да бѣдатъ добръ съставени и за всѣки отдѣленъ параходъ. Количеството трѣбва да отговаря точно на количеството на завѣренитѣ отъ комисията документи, прѣдставени за изплащане стойността.

„7-мо. Тѣй като споредъ донесенията, които се иматъ въ министерството, при заплащането срѣщу коносаменти въ интереса на доставчика, капитана на парахода и на лицата, отъ които доставчикътъ купува стоката, е да увеличаватъ количеството, то едно тщателно провѣрване на натовареното коли-

чество е наложително. Комисията трѣбва да вземе всички мѣрки да не бѣде излъгана.

Значи, тукъ я поставятъ въ едни такива отговорности, каквито изискватъ нашитѣ закони. Естествено е, че една комисия, която има прѣдъ видъ договора, сключенъ между прѣдприемачи и Военното министерство, тя ще може да си направи смѣтката, доколко нейната дѣятелностъ е придружена съ отговорности.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. Мустаковъ! Прочетете и осмия пунктъ отъ писмото. Защо го пропуснахте? Може и той да има значение.

А. Мустаковъ: Не е важно писмото, важенъ е договорътъ.

Н. Мушановъ: Прочетете осмия пунктъ, г. Мустаковъ.

А. Мустаковъ: Ще го прочита послѣ.

Когато знаятъ, че сж имали вече случаи на недобросъвестно изпълнение на контрактитѣ по количество, азъ просто се чужда, какъ, тогава, се е допуснало да се приеме доставката и по количество на мѣстопрѣдаването. Гаранцията за единъ прѣдприемачъ или за единъ търговецъ е да приемешъ неговата стока по качество, защото тамъ спорътъ може да бѣде фаталенъ за него, ако му върнете стоката отъ мѣстоназначението и не я приемете. По количество, липсата нѣма да бѣде толкова чувствителна, или не може да създаде такъвъ споръ между двѣтѣ страни, за да не може той да се уравни. Обаче, както казахъ, приемането по качество е важно. Колкото се отнася до приемането по количество — както констатираше и въ писмото си отъ министерството — могатъ да ставатъ злоупотрѣбления; азъ мога да потвърдя, че дѣйствително ставатъ злоупотрѣбления, още повече отъ страна на тия, които знаятъ, че абсолютно никой не поема отговорностъ за прѣдаденото количество, макаръ и да има редъ формалности. Напр., има контролъ отъ портовитѣ власти, отъ митнишкитѣ власти, отъ параходнитѣ власти — отъ самия капитанъ — обаче вие абсолютно отъ никого не можете да получите документъ, да каже, че е получилъ 9.000.000 кгр., или 3.000.000 кгр. отъ нѣкаква стока. Той ще ви каже, че по количество приема въ парахода си 37.000 парчета човали, обаче, при все това абсолютно не е отговоренъ за количеството. Тѣй е редътъ. Туй трѣбва да стане съ специално задължение между контрактующитѣ лица, обаче, това се пропуска. И азъ не знамъ коя комисия ще бѣде въ положение да изпълни това задължение, ако такова има. И г. министърътъ на войната искаше, щото провѣрката на приетото количество да се направи отъ приемателнитѣ комисии въ Деде-Агачъ и Солунъ, слѣдъ разтоварването на параходитѣ. И прѣдставете си каква игра може да има съ туй, когато прѣдприемачътъ има сключенъ изриченъ договоръ съ Военното министерство, единъ членъ отъ който казва, че приемането по количество и по качество става на мѣстопрѣдаването.

Д. Ганчевъ: Това е друга работа.

А. Мустаковъ: И азъ се чужда, какво значение има провѣрката и коя комисия ще може да провѣри. Това ще бѣде само за да се изпълни една формалностъ, че въ Деде-Агачъ и Солунъ щѣли да провѣрятъ. Това не е важно; не е важно за туй, защото вие не можете да охраните абсолютно никакъ интереситѣ на хазната, защото сте се задължили съ единъ договоръ, който е въ сила и на основание на който отъ деня на подписването той не може да търпи никакво измѣнение.

Така што, казвамъ, това нѣма голѣмо значение. Не е въпросътъ толкова тамъ, да-ли всичко това се изпълнява добросъдѣстно, а въпросътъ главно е, трѣбва ли това да се изпълни. Тѣй е въ конкретния случай, когато доставката възлиза приблизително на два милиона лева, но тѣ сж редица такива договори, възлизащи на десетки милиони. Да-ли така трѣбва да се разбира дѣйствието на комисията, да-ли тя трѣбва да тръгнѣ да бѣде подѣ режима на едно лице, служащо на държавата, или трѣбва да дѣйствува съгласно законитѣ въ страната — тамъ е въпросътъ. Азъ направихъ тази интерпелация, безъ да съмъ мислилъ съ нея да уврѣждамъ когото и да било и безъ да имамъ и най-малката тенденция за това. Напротивъ, азъ имамъ една благородна замисль: да се спасятъ, ако щете, жититѣ на много комисари и на много комисии, които сж вънъ отъ царството и дѣйствуватъ по този начинъ, както азъ описахъ.

Д. Ганчевъ: И които сж отговорни по това.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. министрътъ на войната.

Министръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Запитването отъ народния прѣдставителъ г. Мустаковъ получихъ днесъ въ 12 ч. Веднага поискахъ да ми се събере и прѣдстави всичката прѣписка по този въпросъ. Тази прѣписка я имамъ тукъ прѣдъ себе си на масата. Отъ нея азъ извличамъ едно разяснение за станалото, далечъ не такова, каквото народниятъ прѣдставителъ г. Мустаковъ прѣдстави. Нека ми бѣде позволено да си послужа не съ нѣкакви голи думи, а съ това, което азъ намѣрихъ въ прѣписката.

На 30 мартъ т. г. е сключенъ договоръ между Министерството на войната и една фирма Алфонсъ и Гаеанъ Брюнъ, за доставка на 9.000.000 кгр. овесъ, отъ които $3\frac{1}{2}$ милиона килограма да се доставятъ въ Солунъ, а остатъкътъ отъ $5\frac{1}{2}$ милиона килограма — въ Деде-Агачъ. Въ договора намирамъ още такива данни, че това количество, отъ деветъ милиона е било раздѣлено да се достави на нѣколко пѣти: една частъ е трѣбвало да се достави на 25 априлий, друга частъ на 30 априлий, а трета частъ на 15 май — това, което ще отиде въ Солунъ. Онова, което ще отиде въ Деде-Агачъ, то е назначено да се достави, едната частъ на 25 априлий, друга частъ на 30 априлий, трета частъ на 5 май и четвърта частъ на 10 май. Така сжщо въ договора намирамъ единъ членъ, въ който се казва, че приемането на овеса по количество ще стане на мѣстото на товаренето, именно портуетъ: Марсилия, Дюнкеркъ, Анверсъ и Хамбургъ. Подиръ това за приемането на това количество овесъ, споредъ чл. 4 отъ договора, се назначила комисия въ съставъ отъ троица души. При отсъствието на офицери, Министерството на войната се е обърнало къмъ общинското управление тукъ и къмъ Финансовото министерство, да му дадатъ тѣ такива лица, каквито се слѣдватъ по закона, въ всѣки случай, да съставятъ приемателна комисия и да се командироваатъ тамъ да приематъ това количество овесъ. И дѣйствително, за такива сж били назначени отъ градското общинско управление г. Мустаковъ — самиятъ запитвачъ — въ качеството му на прѣдседателъ, и двама финансови инспектори, нѣкои си г. г. Цончевъ и Ивановъ. На тази комисия, съ писмото, което току-що бѣ прочетено отъ запитвача г. Мустаковъ, на 3 априлий е било заповѣдано да се отправи въ Хамбургъ, именно най-напрѣдъ тамъ, дѣто прѣдприемачътъ най-напрѣдъ е показалъ, че има на разположение за товарене извѣстна частъ отъ законтрактования овесъ. Въ прѣдписанието, както чухте, г. г. народни прѣдставители, е било казано, цѣлата комисия да се отправи въ Хамбургъ.

И дѣйствително, за тамъ сж се и отправили, и тамъ сж пристѣпили да приематъ една частъ отъ законтрактованото количество овесъ. Въ това врѣме, обаче, когато комисията се е намирала вече тамъ, лично при мене вече доаждатъ този прѣдприемачъ Брюнъ и заявява — впрочемъ прѣдварително за сжщото е билъ при началника на Главното интендантство — че той вече наелъ и втори единъ параходъ въ Анверсъ, за да се товари едновременно една друга частъ отъ овеса и въ Анверсъ. И затова искалъ да се изпрати една друга комисия въ Анверсъ, обаче въ сжщото врѣме опрѣдѣлилъ за изпращането такъвъ срокъ, щото ютиването на комисията дотамъ е изисквало повече врѣме, отколкуто е давалъ той затова, защото той е билъ прѣдложилъ да се яви комисията тамъ слѣдъ три или четири дена, а пъкъ за формалноститѣ — додѣто да се пише въ разни учрѣждения, да се назначатъ лица, да се прѣдпише на тѣзи лица да заминатъ, да се приготвятъ да отидатъ до тамъ — се е изисквало повече отъ четири-петъ дена, и затова началникътъ на Главното интендантство му отказалъ, като му заявилъ, че въ Анверсъ, въ такъвъ срокъ, нѣма възможностъ да се назначи комисия. Прѣдприемачътъ заявилъ: „Въ такъвъ случай азъ държа отговорно министерството, защото азъ съмъ наелъ параходъ въ Анверсъ, и вие сте длѣжни всѣкога, когато азъ поискамъ, да назначите комисия да приеме отъ мене частъ отъ количеството, което съмъ законтрактувалъ“. Неудовлетворенъ отъ началника на Главното интендантство, той се явява при мене да повтори молбата си, единъ видъ да се оплаче, че не е билъ удовлетворенъ отъ началника на Главното интендантство, и повтори сжщото това свое заявление, че ако ние не изпълнимъ искането му въ опрѣдѣления отъ него срокъ, да имаме комисия, която да приеме въ Анверсъ една частъ отъ овеса, то той ще държи министерството отговорно за денгубията, които трѣбва да се платятъ на парахода, който той е билъ вече наелъ. Тогазъ именно се явява въпросътъ, какъ да се помогне въ случая. Азъ лично разрѣшихъ въпроса така: дадохъ заповѣдъ на началника на Главното интендантство, щото отъ комисията, която се намираше вече въ Хамбургъ, да отидѣли одного или даже двамина, въ случай че сж свършили по-голѣмата частъ отъ работата си, и да ги изпрати въ Анверсъ, а тамъ, въ Анверсъ, ние имаме почетенъ генераленъ консулъ, който въ качеството си на държавенъ чиновникъ би могълъ тѣй сжщо да прѣдставява законенъ членъ въ една приемателна комисия. И, дѣйствително, точно така се изпълни заповѣдта ми. За да може въ срока да се яви въ Анверсъ една приемателна комисия, телеграфира се на прѣдседателя на тази комисия въ Хамбургъ, г. Мустаковъ, да направи така, щото да отиде въ Анверсъ единъ или двама членове отъ тази комисия, въ зависимостъ отъ това, какъ тѣ сж извършили работата си, и заедно съ другия въ Анверсъ да съставятъ друга приемателна комисия и да приематъ това количество овесъ. И така се е изпълнило това. По-нататкъ, слѣдъ като сж свършили работата съ приемането на това, което прѣдприемачътъ е доставилъ въ Анверсъ и Хамбургъ, на комисията е било заповѣдано да се върне назадъ съ една депеша, а пъкъ съ друга една допълнителна е било заповѣдано само прѣдседателътъ на тая комисия, г. Мустаковъ, да се върне назадъ, а другитѣ двама да отидатъ въ Марсилия, за да продължатъ да приематъ и тамъ останалото количество отъ овеса, тѣй като прѣдприемачътъ заявилъ, че въ Марсилия ще го сдава. Причината, за да не отиде цѣлата тази комисия, а първоначално да се даде заповѣдъ, щото тя да се върне тукъ, а послѣ да се даде заповѣдъ, щото двама отъ членоветѣ ѝ да отидатъ въ Марсилия, а само прѣдседателътъ да се върне въ България, е била тази, че въ Марсилия е имало вече друга комисия, пакъ назначена отъ Министерството

на войната, за приемане на други припаси, та първоначално е било заповѣдано на тая комисия, която тъкмо що се е намирала тамъ, да приеме останалото количество овесъ.

А. Мустаковъ: Вслѣдствие на какво е направено това разпореждане, двама отъ членоветъ на комисията да отидатъ въ Марсилия?

Д. Ганчевъ: И то, когато е имало друга комисия.

А. Мустаковъ: Г. началникътъ вслѣдствие на какво заповѣдва отиването на двамата членове на комисията? Вслѣдствие телеграмата отъ комисията, че тамъ се приема безъ всѣкакъв образецъ и се товари въ парахода.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Не ме прѣсичайте, моля, ще обясня. — Причината, казвамъ, да се повика по-напрѣдъ цѣлата комисия назадъ, а подиръ туй да се заповѣда да отидатъ само двамата членове, а прѣдседателятъ, г. Мустаковъ, да се върне назадъ, се е състояла въ това, че въ Марсилия въ това врѣме е имало вече една друга комисия, назначена пакъ отъ Министерството на войната, подъ прѣдседателството на нашия воененъ аташе въ Парижъ, която е приемала и други припаси. Било е заповѣдано на онази комисия тамъ да продължи приемането на останалото количество овесъ, за което прѣдприемачътъ е заявилъ, че ще го сдава въ Марсилия. По-послѣ, обаче, когато се заповѣдва двама отъ членоветъ на комисията да отидатъ въ Марсилия, това е станало вслѣдствие обстоятелството, че единъ отъ членоветъ на онази комисия въ Марсилия, именно г. Бъзаровъ, отъ Министерството на земледѣлието, е билъ потребенъ тукъ и е билъ извиканъ, така щото, нужно е било онази комисия въ Марсилия да се попълни.

Такива сж свѣдѣнията, които азъ намирамъ въ прѣписката. Тѣй ми е извѣстно положението на въпроса.

Колкото се отнася до това, да-ли тази комисия въ Марсилия е приела нѣкакъвъ негоденъ овесъ, до тази минута въ Министерството на войната нѣма никакви свѣдѣния, и въобще нѣмаме свѣдѣния, дали е приетъ този овесъ тамъ или не, защото приемателенъ протоколъ още не е постѣпилъ. Отдѣ знае г. Мустаковъ, че приетиятъ тамъ овесъ е негоденъ, не ми е извѣстно.

А. Мустаковъ: Азъ зная това отъ тамъ и на основание на туй телеграфирахъ. Ние, като комисия, както ни задължава договорътъ, съобщаваме на прѣдприемача, че комисията е готова, и той е длъженъ да ни каже кѣдъ има да товаримъ, понеже ни сж дадени четири пристанища: Хамбургъ, Анверсъ, Дюнкеркъ и Марсилия. Питамъ телеграфически отъ Анверсъ прѣдприемача Брюнъ, чрѣзъ неговия прѣдставителъ, и той ни отговаря: „Тукъ останалиятъ овесъ е приетъ и се товари отъ четири дена“.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Нѣмало е нужда комисията да пита прѣдприемача кѣдъ ще приема овеса. Напротивъ, споредъ договора, прѣдприемачътъ заявява въ министерството: „Азъ искамъ тамъ, или еди-кѣдъ си да прѣдставя всички или частъ отъ законтракувания овесъ“. Така се е постѣпило. Министерството заповѣдва на комисията: „Идете въ Хамбургъ, идете въ Анверсъ“, и по-нататъкъ въ Марсилия не е заповѣдано, защото тамъ е имало друга комисия, която е могла да извърши тази работа и съвсѣмъ излишно е било да ходи и тази; при имането на една комисия, не трѣбва да се праща още една втора. Това се е правило съ цѣлъ да се не произвеждатъ излишни разноси и да се не плащатъ излишни дневни и пѣтни пари.

А. Мустаковъ: Г. министре! Намъ се пише въ писмото да изпълнимъ контракта, а въ контракта е казано въ кои пристанища ще се сдава овесътъ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Много просто, г. Мустаковъ. Вашата комисия, която Вие сте прѣдседателствували, първоначално е била изпратена само въ Хамбургъ да приеме овеса, а подиръ туй е било заповѣдано тя да отиде въ Анверсъ. Това още не знаѣ, че Вие непрѣмѣнно трѣбваше да отидете и въ Марсилия. Най-послѣ каква нужда е изисквала непрѣмѣнно Вие да отидете въ Марсилия? Тамъ е имало вече една друга комисия. Министерството се е възползвало отъ това, и за да не праща на едно и сѣщо мѣсто двѣ комисии, както и за да не плаща излишни пѣтни и дневни пари, рѣшило е да възложи приемането на останалото количество овесъ, което прѣдприемачътъ е заявилъ, че ще достави въ Марсилия, да се извърши отъ комисията, която се е намирала вече тамъ.

Н. Мушановъ: Комисията въ Марсилия имаше ли мостри, г. министре?

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Да. — По този въпросъ ето какво намирамъ въ архивата. На комисията, подъ прѣдседателството на г. Мустакова е било съобщено да изпрати отъ образцитъ, които имъ сж били дадени отъ тукъ, да подпечататъ едната половина и като се завѣри отъ самата тази комисия и отъ прѣдставителя на прѣдприемача, да се изпрати въ Марсилия. Слѣдователно, отъ прѣписката, която азъ имамъ тукъ, виждамъ, че и марсилската комисия е разполагала съ образецъ, подпечатанъ отъ комисията подъ прѣдседателството на г. Мустакова, завѣренъ съ тѣхния подписъ и още съ подписа на прѣдставителя на прѣдприемача. Това намирамъ въ прѣписката.

А. Мустаковъ: Нищо подобно нѣма, г. министре! Азъ мисля, че достатъчно добръ обяснихъ какъ стои работата.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Ето да Ви прочета писмото, г. Мустаковъ. Съвършено вѣрно е това, което азъ заявявамъ.

Подиръ туй било заповѣдано, щото двамата тѣзи членове, които отидоха отъ Анверсъ въ Марсилия, тѣ да взематъ образцитъ. Телеграмата е отъ 20 априлий, № 4476, до г. Мустакова, тя гласи: (Чете) „Членоветъ отъ комисията Ивановъ и Цончевъ да заминатъ за Марсилия и се явятъ на майоръ Петровъ въ „Грандъ Хотелъ“. Сжщитъ да взематъ образца. Мустаковъ да се завърне въ България.“ Така щото отъ прѣписката виждаме, че комисията въ Марсилия е имала образецъ. Не може да бѣде иначе; ако е нѣмало образецъ, тя не би могла да приеме, защото тя носи отговорността.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Г. Петко Теодоровъ, моля пазете тишина и да не се занимавате съ частни разговори!

П. Теодоровъ: Нѣма защо да се адресирате лично къмъ мене.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Адресирамъ се къмъ Васъ, защото Вие говорите. Ако мислите, че можете да разговаряте, то е другъ въпросъ.

П. Теодоровъ: Нѣма защо лично къмъ менъ да се адресирате.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Защото Вие лично правите шумъ.

Продължавайте, г. министре.

Министър генерал Н. Никифоровъ: Въ всеки случай, г. г. народни представители, едно приемане на закупени от държавата припаси или предмети се извършва от една известна предвидена от законитъ комисия. Всички манипулации, всички действия, които има да се извършват за приемането, сж извършени строго по опредѣленитъ от законитъ правила. Ако въ нѣщо не бждатъ спазени предписанитъ от закона правила, счетоводството е първото и подиръ това Сметната палата, които иматъ думата; ако има нѣкои непълноти, нѣкои грѣшки, тѣ сж първитъ, които ще откриятъ тѣзи нередовности и нѣма да позволятъ изплащането. Ако има нѣкои виновни, виновнитъ ще се теглятъ подъ отговорностъ. Тукъ, предъ Народното събрание, едни, въ пълни подробности, съ документални данни въ рѣцѣтъ, изяснения на работата е трудно да се направятъ, защото би трѣбвало желающитъ да дойдатъ лично, и всеки единъ по-отдѣлно да се рови въ самата прѣписка и да я прѣгледа, за да се увѣри въ дѣйствителността. Повтарямъ, че това е работа свършено излишна. Има кой да прави контролъ, има счетоводство, има Сметна палата, и ако има нѣщо погрѣшно извършено, държавата има специални органи, и тѣ сж, които ще спратъ и нѣма да допуснатъ изплащането дотогазъ, докогато не бжде всичко въ редъ тѣй, както законитъ го предписватъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскитъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Мачно е човѣкъ да може да схване какъ стои въпросътъ, за да може прѣмо да направи заключението си, защото г. Мустаковъ, колкото и да искаше да обясни работата, възъ основа на прѣписката, която носи съ себе си, за мене останала нѣкои въпроси много тъмни. Нищо не може да се уясни сжщо отъ отговора на г. министра на войната. Обаче има два факта, които положително се установятъ както отъ запитвача, така и отъ г. министра. Първиятъ е, че е назначена отъ държавата една комисия, която се изпраща въ странство специално да приеме 9 милиона килограма поржанъ отъ държавата овесъ, и вториятъ е, че тази комисия, която отива да приеме 3-тѣ милиона килограма овесъ отъ Хамбургъ, е намѣрила вече парахода заминалъ, . . .

Министър генерал Н. Никифоровъ: Не е заминалъ.

Н. Мушановъ: Безъ тази комисия да е имала възможностъ да приеме овеса по качество и количество; трето, установява се, че въ Марсилия, където е трѣбвало да отиде комисията да приеме овеса, тази комисия не е отишла, по какви съображения не зная. Г. министърътъ отговори, че тази комисия не е отишла, защото тамъ е имало друга комисия, подъ прѣседателството на нѣкой си господинъ, непознатъ мене, нѣкой си майоръ Петровъ, и се е счело за излишно да се изпраща тази комисия. Послѣ има и другъ фактъ, казанъ отъ г. министра, че на двамата членове отъ тази комисия, която е била отредена да отиде въ Хамбургъ, се заповѣда да отидатъ въ Марсилия, а на прѣдседателя на тази комисия, г. Мустаковъ, е било предписано да се върне въ София. Искамъ да изтъкна само онѣзи безспорни, проверени факти, които се установяватъ отъ г. министра, за да направя нѣкои заключения, защото въпросътъ, както виждате, е доста сложенъ, и трѣбва човѣкъ да отиде въ по-голѣми подробности като знае фактическата страна на тази прѣписка.

Ако имаше редовна комисия въ Марсилия, начело съ майоръ Петрова, нѣмаше защо да изпращате двама души отъ тая комисия, въ която на третия предписватъ да се завърне въ София.

Министър генерал Н. Никифоровъ: На-ли ви по-яснихъ, че е билъ повиканъ обратно единъ отъ членоветъ на комисията въ Марсилия, г. Бъчваровъ, и по тази причина се е налагало попълването на комисията чрезъ изпращането на тѣзи двама членове.

Н. Мушановъ: Г. Мустаковъ, който е билъ прѣдседателъ на тази комисия, изпратена отъ държавата да приеме овеса, казва, че г. Бъчваровъ е билъ още тамъ. Азъ ще дойда на тази страна на въпроса, която ме най-много интересува. — И тѣй, г. г. народни представители, вие виждате тѣзи установени набързо факти, доколкото можахъ и азъ да ги доловя набързо. Какво излиза отъ всичката тази работа? Излиза слѣдното. Когато нѣкой народенъ прѣдставителъ каже: ставатъ нѣкои непжтни работи по тѣзи търгове въ министерството, мълва се вдигне, г. министърътъ негодува изеднѣжъ и казва: „Г-да, не-дѣйте слуша мълвитъ, защото има много неистински работи“, и което много пжти е вѣрно. Но какво се прѣдставя предъ насъ сега, за голѣмо чудо, г. министре? Че вие, които спорите тукъ, сте органи на една и сжща държава, че вие сте държавни институти, както вие, Военното министерство, така и тая комисия, която е назначена отъ Васъ, отъ държавата. Г. Мустаковъ тукъ не е едно частно лице, и, ако искате, не въ качеството на народенъ прѣдставителъ ви говори това, ами той ви говори това въ качеството на прѣдседателъ на оная тричленна комисия, която държавата е назначила и е изпратила да приеме овеса. За мене е важно, г. министре, доколко г. Мустаковъ днесъ, като Ви интерпелира, Ви интерпелира не въ качеството на народенъ прѣдставителъ, но като човѣкъ, който е билъ прѣдседателъ на тая комисия, който самичкъ, съ своитъ собствени очи е могълъ да види тия неправди, тия грѣшки и да дойде да ги излага предъ васъ въ Народното събрание. Значи, въпросътъ ще е толкова сериозенъ, че е могълъ да накара г. Мустакова, като носителъ на държавна властъ, като прѣдседателъ на комисията, да смѣтне, че има непжтни работи, да подозрѣ самъ той, че г. Мустаковъ се вика отъ тамъ да дойде тукъ, като се изпращатъ за комисия други хора, защото този човѣкъ, изпълнявайки дълга си добросъ-вѣстно . . .

А. Мустаковъ: Тамъ е приетъ овесътъ безъ образецъ.

Н. Мушановъ: Даже овесътъ е приетъ безъ образецъ. И прѣдседателътъ на комисията ви казва, че тукъ има една крива работа, една неправа работа. Азъ не зная колко пжти въ парламента сж могли да се случатъ такива работи, и тая страна, именно, на въпроса ме интересува, като смѣтамъ, че трѣбва да заинтересува всички народни прѣдставители, защото, дѣйствително, по такъвъ начинъ могатъ да станатъ много непжтни работи.

Сега, г. г. народни представители, да дойда на помощъ на г. военния министъръ, който пръвъ, прѣди мене, трѣбва да има амбицията, неговото министерство да бжде чисто въ тази работа, както вѣрвамъ, че желае г. военниятъ министъръ да бжде самъ чистъ отъ такива упреци. Когато излиза единъ народенъ прѣдставителъ, бившъ прѣдседателъ на комисия, назначена отъ държавата, да говори така, азъ вѣрвамъ, г. министре, че сте убѣдени, като мене, какво тия негови думи ще оставятъ голѣми слѣди следъ себе си. Азъ зная, че въ Вашето министерство има една комисия, въ която участвуватъ, ако не се лъжа, на-

родни представители — тъй съм чувалъ. Тя не е парламентарна, защото ние не сме я назначили, но административна, назначена от правителството, и въ нея влизатъ, ако не се лъжа, народните представители г. г. Цоню Бръшляновъ, Георги Николовъ, Константинъ Илиевъ и Стефанъ Лафчиевъ, една комисия специално назначена, за да провери нѣкои и други, изглежда, незаконни цѣща, които се мѣлватъ въ обществото. Азъ бихъ пожелалъ, г. министри, безъ да давамъ дневенъ редъ — не зная какво ще предложатъ г. Мустаковъ — отъ желание всички да поправимъ работитѣ, и Вие най-много, защото Вашитѣ възражения на г. Мустакова нѣматъ тази цѣна, която е въ състояние да очисти този въпросъ отъ тия съмнѣния, които се хвърлятъ — не зная какво мислятъ господата тукъ, но отъ туй, което доловихъ, не вѣрвамъ, че като покриете този въпросъ и минемъ чисто и просто на дневенъ редъ, лично Вие и министерството сте спасени отъ този въпросъ — да се съгласите да се изпрати тази прѣписка на тая комисия, назначена административно отъ Министерството на войната, за да можете да получите най-добъръ отговоръ по нея и да може, ако дѣйствително се окажатъ такива работи много подозрѣваеми, както казва г. Мустаковъ, всѣки да си получи заслуженото по тая прѣписка.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ говореното по тази интерпелация азъ разбрахъ отъ думитѣ на г. военния министъръ, че тази комисия е назначена, защото е нѣмало военни лица на разположение. Не зная доколко законътъ задължава Военното министерство да назначава въ тѣзи комисии изключително военни, или, въ краенъ случай, и граждански нѣкои лица.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Да Ви поправа, г. Константиновъ. Приемателнитѣ комисии, споредъ закона, трѣбва да се състоятъ отъ единъ или повече прѣдставители отъ учрѣждението, отъ единъ прѣдставителъ на финансовото вѣдство и единъ прѣдставителъ отъ общината. Тѣй тъкмо е постепенно въ случая. Въмѣсто прѣдставителъ отъ Военното министерство, по нѣмане на офицери, е билъ назначенъ г. Мустаковъ и то като прѣдставителъ отъ общинското управление.

Н. Константиновъ: Значи, по нѣмане на офицери, е назначенъ единъ граждански чиновникъ отъ Финансовото министерство.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Отъ общината.

Н. Константиновъ: Отъ общината е г. Мустаковъ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Да, отъ Финансовото министерство, защото г. Мустаковъ е прѣдставлявалъ общината.

Н. Константиновъ: И ми се струва, и единъ прѣдставителъ отъ туй министерство, за което става търгътъ.

Е добръ, г. г. народни прѣдставители! Както казахъ и по-рано, ясно е, че комисията, която е получила това си назначение, получила го е изцѣло да изпълни контракта, . . .

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Не.

Н. Константиновъ: . . . да приеме доставката въ четиритѣ пристанища, които е оповѣстилъ прѣдприе-

мачътъ и за които тя е имала писмо. Не е могло да се отнеме правото на тази комисия да изпълни работата си въ едно отъ пристанищата, а да не я изпълни въ друго.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Може, защо не.

Н. Константиновъ: Важно е, че тя е имала контрола по изпълнението на единъ контрактъ. Въ дадения случай се явява една комисия въ три образи. Единъ пътъ тя е въ Хамбургъ въ своя пъленъ съставъ, тъй, както е назначена тукъ; послѣ отива въ Анверсъ съ двама души и нашиятъ генераленъ прѣдставителъ тамъ, г. Щраусъ, и послѣ отива въ Марсилия, пакъ съ двама души и съ участието на единъ офицеръ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Това не е незаконно, г. Константиновъ. Съвсѣмъ редовно е, абсолютно никаква незаконностъ нѣма въ това.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! По форма това ще рече не е незаконно, защото е формално, сѣ сж три лица, но азъ се питамъ: въ случая кждѣ е прѣдставителътъ на общината въ Марсилия, както изисква законътъ? Нѣма го.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Съставътъ на комисията въ Марсилия тъй сжщо е билъ напълно законенъ.

Н. Константиновъ: Г. г. Народни прѣдставители! Нѣма да споримъ за фактитѣ, които сж налице. Ние не искаме да обвиняваме тукъ тогозъ или оногозъ, но отъ изложението, което ни направи г. Мустаковъ, че въ Марсилия се е товарилъ овесътъ, приетъ вече помимо комисията . . .

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Това не се знае, г. Константиновъ. Ние нѣмаме още приемателенъ протоколъ, за това; азъ не зная откъдѣ г. Мустаковъ знае това.

А. Мустаковъ: Имахме телеграма.

Н. Константиновъ: Послѣ, сжщо той констатира, факта, че, когато стигнали въ Хамбургъ, тѣ намѣрили вече единъ зампоръ натоваренъ съ овесъ, готовъ вече да отплува, приетъ и по качество, и количество. и като вземемъ още прѣдъ видъ, че доставчикътъ Брюнъ самъ е опрѣдѣлялъ сроковетѣ, самъ е настоявалъ: „назначете ми комисия, защото азъ пазарихъ параходъ“, самъ е дохождалъ тукъ, въ София, да иска да му се назначи комисия, и когато е ималъ на разположение комисия, могълъ е да посочи дѣ кога да иде да приема, менъ ми се струва, че съмнѣнията и подозрѣнията, които падатъ върху изпълнението на този контрактъ отъ страна на прѣдприемача, не може да не оставатъ дълбоки слѣди, както ни каза г. Мушановъ, а трѣбва да съжالياваме всинца, че се хвърлятъ все-таки въ око работи, които се вършатъ по военното вѣдство и за които не би трѣбвало да слушае такива дълги разговори тукъ. Азъ съжالياвамъ много, че се прие една практика да се командироваатъ народни прѣдставители, . . .

Парапановъ: Това е споредъ закона за изразходване на 50 милионния кредитъ.

Н. Константиновъ: . . . да се назначаватъ въ комисии, било такива, които иматъ да произвеждатъ търгове, било такива, които има да изпълняватъ контракти, било такива, които нѣкакъ да оформятъ, да улеснятъ изпълнението на нѣкое прѣдприятие, на

нѣкоя работа по нѣкои отъ министерствата. Обръщамъ ви внимание, г. г. народни прѣдставители, че по този начинъ ние ще лишимъ Народното събрание отъ правото на контролъ, защото ние ще се явяваме винаги като заинтересовани, както ни се и каза отъ червената маса, когато се почна отговоръ на интерпелацията: че г. Мустаковъ, единъ членъ отъ парламента, е билъ прѣдседателъ на комисията, като-че-ли това нѣщо е прѣстѣпно. Именно, защото то не е прѣстѣпно, азъ казвамъ, че по-добъръ е да се избѣгва, за да можемъ ние съвършено свободно и обективно да разсуждаваме и да контролираме дѣйствиата на изпълнителната властъ.

Г. г. народни прѣдставители! Обръща ми внимание заключението, което направи г. военниятъ министъръ. Той каза: формалноститѣ, които се изискватъ отъ законитѣ и правилницитѣ, при изпълнението на извѣстенъ контрактъ, ще бждатъ изпълнени точно, защото счетоводителтъ се грижи за тази работа; Сметната палата ще провери и нѣма да плати паритѣ, ако не сж изпълнени всички формалности. Ние не споримъ тукъ, защо не сж изпълнени едни-кои си формалности, ние споримъ, че тукъ, въ тази работа, отъ изпълнението на тѣзи формалности, сж назначаването на прѣдвидената комисия отъ трима души, именно се дава поводъ, причина за подозрения, за съмнѣния, каквито ние не щемъ да чуваме, не щемъ да съзираме, не искаме да допускаме, че съществуватъ въ нашитѣ министерства, а най-вече въ Военното министерство. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието, изказано отъ г. Мушанова — нека и г. военниятъ министъръ се съгласи — да прѣпратимъ проучването на тази работа на една комисия, ако щете на сжщата комисия, която е вършила тази работа, и при едно послѣдующе заседание, въ извънредната или слѣдующата редовна сесия, да се докладва въ Народното събрание, за да можемъ да вземемъ правилно рѣшение.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскитъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ намирамъ много умѣстна бѣлѣжката, която направи по поводъ на тази интерпелация, г. Константиновъ, състояща се въ това, че правителството трѣбва да избѣгва да натоварва съ изпълнителни длѣжности народнитѣ прѣдставители, защото, наистина, невъзможно е въ едно и сжщо лице да се съвмѣщава и ролята на народенъ прѣдставителъ, и ролята на контрольоръ.

Колкото се отнася до самия въпросъ, при всичко че нѣкакъ непълни и недостатъчни бѣха обясненията, които се направиха отъ двѣтѣ страни, за мене едно е ясно, че прѣдседателтъ на комисията, въ случая народниятъ прѣдставителъ г. Мустаковъ, подозира нѣщо нечисто въ тази доставка. Когато това подозрѣние ни се подхвърля отъ страна на самия прѣдседателъ на комисията, ние не можемъ да бждемъ съвършено спокойни, ще трѣбва, поне отчасти, да се присъединимъ къмъ това подозрѣние и, въ случая, налага ни се да сторимъ онова, което прѣпоръчва г. Константиновъ: да поискаме Военното министерство да прѣпрати тази прѣписка на надлежитѣ ревизори, които да направятъ едно проучване и да дойде изново въпросътъ въ извънредната или редовната сесия, за да се освѣтли народното прѣдставителство.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата ямболскитъ народенъ прѣдставителъ г. Петко Теодоровъ.

П. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Всѣкога, когато става рѣчь за търгове, за държавни доставки, особено пъкъ сега, при тия врѣмена, които ние прѣживяваме, при този усиленъ темпъ, съ който се произвеждатъ доставкитѣ и се приематъ материалитѣ, всѣка една остра дума, подхвърлена не намѣсто, всѣко едно подозрѣние, макаръ необосновано, кара всички ни да мислимъ и да прѣдполагаме, че въ дѣйствителностъ ще да е сторено нѣщо повече отъ това, което се казва, нѣщо грозно, много лошо, нѣщо ужасно. Ние сме подозрителни и даваме охотно ходъ на всѣко подозрѣние. Не изключвамъ възможността да има и такива доставки, дѣто подозрѣнието да е оправдаемо, но не трѣбва да допускаме, че всѣки единъ лошъ слухъ за една доставка е вѣренъ и считаме за опорочена самата доставка. Особено пъкъ на насъ тукъ, въ Събранието, ни се налага да бждемъ крайно внимателни, когато говоримъ за общественитѣ доставки, ние не трѣбва да вземаме думата да говоримъ изобщо и лоше по тѣхъ, безъ да сме ги проучили добъръ, защото съ това само усиливаме неволно подозрѣнието за тѣхното добросъвѣстно изпълнение и защото съ това впоследствие, когато нашето подозрѣние не се оправдае въ нѣщо, оправдаватъ се косвено и онѣзи, които наистина не сж извършени добросъвѣстно. Г. Мустаковъ, който е ималъ възможностъ да се запознае отблизо съ една важна доставка, да присѣтствува лично при приемане материалитѣ по нея, като прѣдседателъ на приемателната комисия, да разполага съ нейната прѣписка, да се обяснява по нея съ Военното министерство прѣди заминаването и слѣдъ завръщането си отъ командировката си въ странство по тази доставка, па даже и да се обяснява по нея съ военния министъръ, и слѣдъ като е билъ така да се каже длѣженъ да бжде добъръ запознатъ съ всички подробности на въпроса, които повдига, излѣзе тукъ да ни я изложи, но какъ, по такъвъ единъ неясенъ начинъ, че никой отъ насъ, вѣрвамъ, не можа да си състави достатъчно ясно прѣдставление за правилността или неправилността на изпълнението на тази доставка. Г. Мустаковъ, който повече отъ всѣки отъ насъ трѣбваше да бжде добъръ запознатъ съ тази доставка, не можа днесъ тукъ, прѣдъ насъ, да ни прѣдстави ясно, несъмнѣно, безспорно начина на нейното изпълнение. Г. Мустаковъ е не само длѣжностно лице, като общински съветникъ въ тази комисия, но и народенъ прѣдставителъ, и той имаше възможностъ, и задължение за всичко, по което не можеше да се освѣтли, като дѣйствуващо лице, да го намѣри отпослѣ, като народенъ прѣдставителъ, въ държавната архива. Той, види се, това не направилъ и заради това не е сега доказателенъ, липсватъ му извѣстни документи.

А. Мустаковъ: (Сочи купъ книжа)

П. Теодоровъ: Не Ви сж пълни книжата. Г. военниятъ министъръ сега ви прочете нѣколко документи отъ архивата, които противорѣчатъ на това, което Вие по-рано казахте. Конституира се поне отъ прѣждоговорившитѣ, че казаното досега тукъ не ни даде ясна прѣдстава за тази доставка, и, слѣдователно, останахме подъ впечатлението, че г. Мустаковъ, сѣкашъ оскърбенъ отъ това, че като прѣдседателъ на комисията е билъ извиканъ обратно, а другитѣ негови другари сж били пратени да приематъ овеса въ другитѣ градове, прави отъ амбиция личенъ въпросъ по приемането на доставката. Азъ познавамъ добъръ г. Мустакова и той никога нѣма да обърне единъ личенъ въпросъ на общественъ, но въ случая неговото изложение ме наведе на подобна мисль, защото, менъ ми се струва, че въ особеностъ, той, като човѣкъ сериозенъ и при това замѣсенъ въ изпълнението на тази работа, трѣбва да

бъде крайно внимателен въ всяка критика или обвинение по нея, а въ всеки случай тръбва да бъде доказателен въ всяко свое твърдение.

А. Мустаковъ: Затуй го подлагамъ на разискване на васъ. Съвършено добросъвестно го изложихъ прѣдъ Народното събрание. И ако има нѣщо неясно, разисквайте, разсждавайте както обичате, но бждете увѣрени, че никого не искамъ да прѣслѣдвамъ. Искамъ само едно нѣщо: да се обясните и спасите комиситѣ, защото тѣ сж отговорни за изпълнението на всички контракти.

П. Теодоровъ: Отъ обясненията, г. г. народни прѣдставители, които даде г. министърътъ, се вижда, че начинътъ на дѣйствието отъ страна на Военното министерство е законенъ, че послѣдното не е направило нищо, което да дава поводъ за подозрѣние. Г. Мустаковъ не доказва, че овесътъ, който е приетъ въ Марсилия, е калпавъ и негоденъ; той не доказва, че овесътъ на парахода, който е заминалъ прѣди комисията да стигне въ Хамбургъ, не е билъ приетъ по качество и количество отъ друга една комисия въ България и т. н. Нанестина отъ размѣненитѣ обяснения между г. Мустакова и г. военния министъръ нѣкои работи останаха неясни заради насъ, но тази неяснотъ не трѣбва да ни кара да вземаме веднага думата и да упрѣкваме министерството въ непотченостъ, да твърдимъ, че доставката е калпавъ, лоша, както това направиха г. Константиновъ и г. Мушановъ. Тази неяснотъ заради насъ не ни дава още право да мислимъ лоше за самата доставка, а още по-малко пкъкъ да кажемъ: г. министре, ние, като народни прѣдставители, Ви налагаме да изпратите прѣписката часъ по-скоро на еди-коя си административна комисия за провѣрка, защото се съмнѣваме въ добросъвестността на изпълнението на доставката.

А. Мустаковъ: Азъ ще имъ я дамъ доброволно.

П. Теодоровъ: Ние, като народни прѣдставители, нѣмаме това право; ние не трѣбва да злоупотрѣбваме съ правата си и да си създаваме права, които нѣмаме, а трѣбва да се ползуваме разумно съ правата, съ които разполагаме. Всѣки единъ отъ насъ, като народенъ прѣдставителъ, има право да отиде въ Военното министерство, да вземе известна прѣписка за да я проучи, да иска обяснения по нея, и ако намѣри въ тая прѣписка нѣщо фалшиво и нѣщо противозаконно, за което трѣбва да се осѣди министерството и даже, да се бламира министъра, че не съблюдилъ закона да излѣзе на трибуната и да излѣзе всичкото си възмущение противъ министъра прѣдъ насъ. Това е право на всѣки народенъ прѣдставителъ и, ако министърътъ не позволи на нѣкого отъ насъ да разполага съ архивата, ние ще осѣдимъ министъра. Но отъ това наше право още не слѣдва, че можемъ да искаме, безъ да сме проучили известна прѣписка, само по едно подозрѣние, случайно хвърлено, да бламираме министъра и да кажемъ: „Г. министре, налагаме Ви тая прѣписка да я пратите въ комисията“. Не, г-да, ние нѣмаме това право нито отъ формална, нито отъ морална страна дотогава, докогато не се покаже ясно, че тукъ има едно лошо, едно недобросъвестно изпълнение на длъжността си отъ страна на министъра.

Д. Ганчевъ: Ние имаме право да знаемъ.

П. Теодоровъ: Идете въ министерството, проучете работата, намѣрете безобразията и ги изнесете ясно и несъмнѣно за всички ни, но не дѣйте излиза безъ доказателства, въ общи думи да клеветите.

Д. Ганчевъ: Никой не клевети.

П. Теодоровъ: Г. Мустаковъ прѣди да излѣзе тукъ, съ своята интерпелация, струва ми се, че можеше да съобщи на онази административна комисия за която тукъ се вече говори и да я покани тя да изслѣдва случката. Комисията щѣше да му бжде благодарна за това. Самъ военниятъ министъръ щѣше да съдѣйствува за това. Г. Мустаковъ можеше даже да присѣтствува въ комисията и заедно съ нейното заключение да излѣзеше прѣдъ насъ. Това щѣше да бжде и доброто проучване на въпроса и то може да стане и сега. Но азъ не мога по никой начинъ да приема и вѣрвамъ, че нито единъ отъ насъ нѣма да приеме прѣдложението на г. Мушанова, да се възложи отъ Камарата на г. военниятъ министъръ да изпрати прѣписката въ тая административна комисия, защото това би значило да признаемъ, че още отсега съзираме вече нѣщо компрометирующе въ тази доставка.

Г. Добриновичъ: Чл. 106 отъ конституцията не отказва правото на Народното събрание да назначава изпитателни комисии.

П. Теодоровъ: Ние имаме право да изискаме да се прати прѣписката на прокурора, ако знаемъ, че въ нея има вече нѣщо прѣстѣпно, ние имаме право да назначимъ една парламентарна анкетна комисия, която да изслѣдва известни нѣща, които за насъ сж подозрителни.

Г. Добриновичъ: Тогава не дѣйте отрича.

П. Теодоровъ: . . . но ние ще се унижимъ, ако отнесемъ на една административна комисия, която самъ г. министърътъ си е назначилъ, контролата си върху дѣйствиата на министъра. Подобно искане е вече блямъ за министъра. А ние още нѣмаме достатъчно данни, за да се рѣшимъ на подобно нѣщо.

Г. Добриновичъ: Когато не знаете, не дѣйте приказва.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Моля, г. Добриновичъ, оставете разправитѣ. — Продължавайте, г. Теодоровъ.

П. Теодоровъ: Ето защо, повтарямъ, г. Мушановъ, както и г. Константиновъ, за които, както тѣ се признаха, прѣписката е неясна, могатъ още сега да отидатъ да я проучатъ, и слѣдъ като намѣрятъ нередовности, да излѣзатъ на трибуната и да ги изложатъ. Сжщо така, понеже въпросътъ е съвсѣмъ неясенъ за всички ни, всѣки единъ отъ насъ, интересующъ се отъ него, може да отиде да проучи работата и ако намѣри нередовности, да излѣзе тукъ и да ни ги изложи. По изложеното тогава и ще се произнесемъ по въпроса, но сега засега за насъ не остава друго, освѣнъ да сметемъ, че интерпелацията е недостатъчно обоснована и умѣтна и да прѣминемъ на дневенъ редъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата запитвачътъ г. Анастасъ Мустаковъ.

А. Мустаковъ: Г-да! Азъ крайно съжалявамъ, че дебатитѣ вземаха такъвъ характеръ, още повече, когато азъ съ всичкото си чистосърдечие внесохъ този въпросъ на разглеждане отъ васъ. Азъ, колкото и да напръгахъ разума си, дойдохъ въ недоумѣние отъ тази работа. Искамъ да кажа, че крайността ме накара да изнеса тукъ този въпросъ, за да бжде освѣтленъ и прѣдъ мене. Когато г. мини-

отърът ми възрази и каза, че изпратил двамата души, азъ го прѣсѣкохъ и казахъ, че министерството даде заповѣдъ да отидатъ вслѣдствие една моя телеграма, която гласѣше: „Досега прѣдпиремачътъ Брюнъ не е далъ нареждане кждѣ да приемемъ остатъка отъ овеса. Споредъ положителни свѣдѣния, които се получиха отъ прѣдставителя на Брюнъ, овесътъ въ Марсилия е приетъ по качество и се товари отъ четири дена.“ Тѣй телеграфирахъ азъ въ министерството, и казвамъ: моштрата е минимална, раздѣлена на двѣ части тя не прѣдставлява отъ себе си нищо за контролъ, тогава замѣстникъ-началникътъ нарежда Цончевъ и Ивановъ да отидатъ въ Марсилия, а Мустаковъ да се върне. Азъ питамъ защо, когато овесътъ е приетъ въ Марсилия? Туй сж положителни свѣдѣния.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Отъ кого знаете, че е билъ приетъ?

А. Мустаковъ: Той е билъ приетъ безъ всѣкакъвъ образецъ. По-нататкъ, г-да, защо съмъ въ недоумѣние? Когато въ деня на заминаването чакахъ телеграфическа заповѣдъ отъ министерството, получаваме прѣпоръчано писмо за една важна работа, когато всичката друга кореспонденция е била телеграфическа. То гласѣше така: „Министерството на войната, главногo интендантство, Ви прѣдлага да отдѣлите една частъ отъ дадения ви образецъ за доставка на овесъ и да го изпратите на адресъ: майоръ Петровъ, „Марсилия“, когато знаеха, че ние отъ шестъ дена сме безъ работа въ Анверсъ, знаеше и Брюнъ, че сме свободни да отидемъ въ Марсилия. Слѣдъ получаването на това прѣпоръчано писмо, азъ давамъ тази телеграма, която прѣди малко ви съобщихъ, и възъ основание на тази телеграма, че въ Марсилия е прието всичко, искаха да оформятъ, че овесътъ е приетъ по законенъ редъ съ образецъ, когато, въ сжщностъ, образецъ е нѣмало. Образецътъ е у мене — разберете.

Н. Мушановъ: Азъ желая отъ г. министра да ми отговори: ще ли изпрати прѣписката въ комисията, или не?

Министъръ И. Пѣевъ: Той самъ може да я прати.

Н. Мушановъ: Азъ поканихъ Васъ да отговорите: отъ желание да запазите правовия редъ, въ интересъ на Вашата лична амбиция и на министерството, смѣтате ли да я изпратите на тази комисия, или не, за да знаемъ какво да правимъ по-нататкъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. военниятъ министъръ.

Министъръ генералъ Н. Никифоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣмамъ нищо противъ да се прати цѣлата прѣписка на въпросната комисия, назначена отъ Министерския съвѣтъ да приема оплакванията по нередовноститъ въ търговетъ отъ кждѣто и да дойдатъ тѣ. Азъ нѣмамъ нищо противъ, даже да се назначи една парламентарна комисия, която да се занимае съ въпроса; обаче, ако е въпросъ за формалистика за въ случая, която сжщо така трѣбва да се спазва, нѣма никакъвъ резонъ азъ да пращамъ въ тая комисия прѣписката, защото назначението на тази комисия не е да се пращатъ прѣписки отъ учрѣжденията до нея. Азъ нѣмамъ нужда отъ нея. Тая комисия е назначена да приема оплаквания отъ външни лица, отъ кждѣто и да било. Лично азъ съмъ достатъчно въ положение да про-

въря самъ дѣйствиата на своитѣ органи. Азъ нѣмамъ нужда отъ тая комисия; нѣма смисълъ, слѣдователно, азъ да пращамъ тази прѣписка до тази комисия. Г. Мустаковъ, както и всѣки единъ другъ отъ улицата, като се научи, че има единъ такъвъ споръ по този въпросъ, че има едно такова подозрѣние, може да направи заявление въ тази комисия, да поиска тази и тази прѣписка да я проучи. Най-паче, на първо мѣсто, г. Мустаковъ можеше да се обърне къмъ тази комисия.

А. Мустаковъ: Азъ попитахъ г. генералъ Димитровъ, защо съмъ отзованъ, а той каза: „Понеже сте депутатъ, а пъкъ камарата засѣдава, затуй.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Прѣди да пристѣпимъ къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ, давамъ думата на г. министра на просвѣщението, който има да направи едно прѣдложение.

Министъръ И. Пѣевъ: Г. г. народни прѣдставители! Както ви е извѣстно, въ тая сесия се внесоха нѣкои законопроекти и се приеха на първо четене. Комисията, поради особенитѣ обстоятелства, които прѣживяваме, не можа да докладва на второ четене нѣкои отъ тѣзи законопроекти, между които и законопроекта за допълнение закона за народното просвѣщение. Затуй ще ви моля да рѣшите да се иматъ прѣдъ видъ и тѣзи законопроекти, приети на първо четене и прѣпратени въ комисията за докладване, за второ четене въ слѣдующата сесия.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще дамъ на гласуване прѣдложението на г. министра на народното просвѣщение. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се смѣтатъ законопроектитъ, приети на първо четене и прѣпратени въ комисията, за изпратени въ комисията, за да бждатъ докладвани слѣдъ това на второ и трето четене въ слѣдующата сесия, моля, да си вдигнатъ ржката (Болшинство) Приема се.

Минаваме на слѣдующата точка отъ дневния редъ — изслушване декларацията на г. министъръ-прѣседателя — по поводъ интерпелациитъ — по външнитѣ отношения на България и политиката на правителството.

Има думата г. министъръ-прѣседателъ.

Министъръ-прѣседателъ И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ четвъртъкъ, деня на интерпелациитъ, азъ ви казахъ, че на основание чл. 92 отъ конституцията, по никой начинъ не мога сега да отговарямъ на тия интерпелации и по никой начинъ тѣ не могатъ да се разискватъ. Изразихъ само надеждата, че до края на тая сесия, обстоятелствата, може-би, ще ми помогнатъ да направя една декларация. Днесъ, за жалостъ, ви съобщавамъ, че обстоятелствата не сж се измѣнили и азъ не мога да направя подобна декларация.

И тѣй като съ това се изчерпва дневниятъ редъ, азъ пристѣпямъ, г. г. народни прѣдставители, къмъ прочитането на писмото, съ което Негово Величество Царьтъ ме опълномощи да закрия сесията: (Чете)

„До прѣседателя на Министерския съвѣтъ, министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията, Ив. Ев. Гешовъ.

„Народното събрание въ историческитѣ врѣмена, що прѣживяваме, изпълни съ родолюбие и усърдие задачата, възложена му отъ българския народъ.

„За положенитѣ отъ него старания прѣзъ тая сесия за благото на отечеството, азъ му изказвамъ моята благодарностъ.

„На основание чл. 130 отъ конституцията, възлагамъ Ви да закриете отъ мое име втората редовна сесия на XV-то обикновено Народно събрание.

„Издаденъ въ двореца Врана, на 29 априлий 1913 г.

Фердинандъ.“

На основание на това писмо, г. г. народни прѣдставители, азъ обявявамъ закрыта втората редовна сесия на XV-то обикновено Народно събрание. (Ръкоплѣскане отъ болшинството)

(Закрыта въ 7 ч. 30 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ подпрѣседателъ: **А. Буровъ.**

Секретарь: **И. С. Бобчевъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**